

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Pars Secunda. De moderandis animi affectionibus, & de studio virtutum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

adversa omnia tolerare. Temperantiæ actus eliciuntur, quia mens orantis à terrenis & corporeis abhorrens, cœli delicias degustat. Donâ quoque Spiritûs sancti vim suam exerunt, quia intellectus de æternis illuminatur, Dei sapientiâ fruuntur, ipsique Deo appropinquans omnes creaturas scientiæ dono pro nihilo habet: tum luce ube-

riori perfusus in rerum agendarum dispositione per donam consilii non fallitur: ad orandum pro aliis pietate impellitur; Divinæ Majestatis celsitudine apprehensâ ejus timorem concipit, & ad multa pro Christo toleranda fortitudinè roboratur. Multis ergo virtutibus fulget, qui multum orationi incumbit.

P A R S II.

De moderandis animi affectionibus, & de studio virtutum.

§. I.

Querenda veritas, fugienda vanitas.

Veritatem omnes desiderant, omnes commendant, sed ubi ea sit, pauci cognoscunt: nam si scirent ubi esset, nihil amplius quærerent, nihil præter illam amarent. Et quidem in rebus mortalibus eam non esse evidens est. Quidquid enim in aliquo loco est, nullo modo permanere potest, si illud, in quo est, non permaneat: mortalia autem esse desinunt, quia intereunt, ac propterea in illis non est veritas. Quærenda igitur est in rebus immortalibus, quæ verè sunt, & in æternum futuræ sunt: quærenda in virtute, quæ nihil aliud est, quam æqualitas vitæ in omnibus veritati consentiens, exclusâ vanitate, & rerum pereuntium cohibito appetitu. Veritati enim congruit homo, cum animi motus ratio regit, & spiritus Dei in eo dominatur: Quod si cupiditatum tyrannico imperio subit, à veritate in vanitatem desluit, & variis, ac contrariis perturbationibus agitur, hinc timore, inde desiderio, hinc anxietate, inde inani lætitiâ; hinc rei amissæ dolore, hinc ardore adipiscendi quæ non habet; hinc acceptæ injuriæ cruciati, inde studio vindicandæ. Hi sunt videlicet omnium malorum fontes, quæ miserrimam animam vexant, vanitas & voluptas. Oriuntur ex vanitate eorum omnium, quæ propriam excellentiam fovere possunt, ardentissimum desiderium, magna sui æstimatio, aliorumque contemptus, & aversio à veritate. Ex voluptate propensio illa procedit, quâ fertur homo ad cibum, & potum, ad ludos, & relaxationes, & ad reliqua omnia, quæ corpo-

ri, & spiritui rebus terrenis occupato grata, & jucunda sunt. Hinc evagatio continua, & cordis effusio ad exteriora, quibus anima Deo vacua implere se studens, tota est in nugis & vanitatibus mundi, quærens homines, cum quibus recreetur, & confabuletur, & à quibus laudetur in desideriis, & vanitatibus suis. Hæc verò sunt, quæ homini carnali exosam reddunt Divinam Legem, & Evangelicam perfectionem. Evangelium siquidem nihil magis commendat, quam humilitatem: at natura corrupta semper inclinatur ad superbiam. Evangelium prædicat penitentiam, à qua homo maximè abhorret. Fides igitur est necessaria, quæ docet nos omnem veritatem; & hæc est victoria, quæ vincit mundum, Fides nostra. Filius Dei Patri consubstantialis, ut amorem nostrum à rebus terrenis avellendum esse doceret, fidem prædicationi suæ altissimâ virtutum exercitatione conciliavit. Divitias homines appetunt; pauper esse voluit: honoribus, & imperiis inhiant; abscondit se ne fieret Rex: contumelias intolerabiles esse arbitrantur; omne genus injuriarum sustinuit: calumnias detestantur; innocens damnari voluit. Vita ejus disciplina morum fuit, nec ullum à nobis peccatum committi potest, nisi cum appetimus quæ ille contempsit; aut ea fugimus, quæ ille sustinuit. Stultus igitur est qui vitam beatam in iis positam putat, quæ spernenda esse Christus docuit.

§. II.

Quanti momenti sit ad Christianam perfectionem nihil vel minimum negligere.

Ideo pauci ad perfectionem Christianæ vitæ perveniunt, quia majoribus vitiis jam superatis sibi vim inferre nolunt, ut minoribus resistant, quibus quotidie infestantur. Sensim ad graviores lapsus disponitur, qui segnis est in minimis, & minutissimis præcavendis: majora enim vitia, & extrema vel primo aspectu horrorem incutiunt, in minora facilius labimur. Non solent homines aded insanire, ut unâ die omnes facultates suas dissipare & prodigere velint, sed paulatim hoc fit. Hæc modica, inquit, impensa est, non minuit patrimonium, vix aliquid è cumulo detrahitur, adhuc ærarium integrum manet. Tum de aliis expensis eodem modo argumentantur, donec, quod singulæ non perfecerunt, omnes simul perficiunt, & qui dives erat, mendicus fit. Idem accidit in usu cibi & potûs: hoc parum est, nocere non potest, temperantiæ metam non transgreditur: atque ita paulatim ex minimis congeries fit, donec stomacho plus ingerimus quam ferre possit, & in graves ac sæpè incurabiles morbos incidimus. Magnæ occasiones serviendi Deo, actusque heroicis virtutum exercendi rarissimæ sunt; parvæ autem singulis pene momentis occurrunt: idcirco oportet ad minima quæque attendere, singulos cordis motus observare, minuta quælibet desideria vincere, propriæ voluntati resistere, & noxium sui amorem exterminare. Nemo repente fit malus, sed ut ait Sapiens, *Qui spernit modica paulatim decedit* (Eccl. 19. 1.) Omnis consolatio, quæ à creaturis accipitur, quantumvis innocens & exigua videatur, Divinam semper excludit: qui verò se subtrahit ab amicorum consuetudine, à vanis colloquutionibus, ab omni exteriori solatio, solo Christo contentus, qui reverà solus sufficit, ineffabili gaudio in ipso, & per ipsum fruitur. Sicut expulso à quolibet loco uno corpore aliud subintrat, ne detur vacuum, ut docent Physici: ita anima, quæ omnia creata, atque omnem sui amorem à se expellit, Deo protinus repletur, in quo reperit omne bonum. Verumtamen pravus habitus ab infantia contractus nos terrenis delectationibus affigit, quæ præsentis sunt, & sensus percellunt; nec sinit ad divina & supernaturalia affurgere, & iis delectari, quia sunt remotissima à

sensibus nec nisi per fidem cognoscuntur. Ideò voluntamur in carne & sanguine, nec unquam extra nos profilimus, semper instabiles futuri, donec tandem rejectis terrenis consolationibus quiescimus in Deo, qui est pax nostra, & gaudium nostrum, rerumque omnium finis, & centrum.

§. III.

Omnibus Christianis necessaria crux & abnegatio.

Tota vita Christiani crux esse debet, & abnegatio: nemo autem crucis dulcedinem & suavitatem novit, nisi qui illam intimo animi sensu degustavit. Norunt experti, quantâ jucunditate sit plena; nam si modico tempore illis subtracta divinâ dispositione fuerit, contristantur, & incidunt in amaritudines amarissimas. Et mundus quidem falso judicio homines justos existimat esse infelices, quia pauperes, afflicti, & vulgo despecti sunt: ipsi verò se beatos putant, & in cruce gloriantur, quoniam sibi ex animi sententia omnia contingunt. Si pauperes sunt, hoc volunt: si afflicti, afflictione lætantur: si à cæteris spernantur, sperni desiderant. Nulli autem beatiore sunt, quam qui habent quod volunt. Impii verò, qui turpia, & obscena sectantur, tametsi vulgi opinione beati censeantur, quia habent quod volunt, reverà tamen miseri sunt, quia quod volunt nolle deberent. In cruce, & abnegatione præcipue consistit religio Christiana, & qui aliter Christi doctrinam amplectitur quam proposito crucis mysterio, ab Evangelii scopo longius aberrat. Multa Christus occultavit Apostolis, quæ tunc portare non poterant; sed ipsis adhuc infirmis, & nondum intelligentibus quæ dicebantur, se gentibus tradendum ad illudendum, & crucifigendum apertè & palam prænuntiavit. Paulus recens conversis lac potum dedit, non escam, cujus nondum capaces erant: Christum tamen prædicabat crucifixum, Judæis scandalum, gentibus stultitiam: & cum multa sciret, se nihil scire professus est nisi Christum, & hunc crucifixum. Vetus Ecclesia plura fidei mysteria Catechumenis occultabat, sed nunquam crucem Christi. Ideò frons Christiani cruce signatur, ne quis ejus ignominiam erubescat. Absit Christiano in aliquo gloriari, nisi in cruce Domini N. JESU CHRISTI, qui factus est nobis sapientia à Deo, & justitia, & sanctificatio. Ipse per crucem redemit nos, nec quisquam

quisquam potest redemptionis fructu potiri nisi per crucem. Hinc necessitas indispensabilis orta est abnegandi seipsum, quod qui præstare recusat, Christi discipulus esse non potest. *Siquis, inquit, venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus* (Luc. 14. 26.) Et apud alium Evangelistam ait: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me* (Matt. 16. 24.) *Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam. Non dixit abnegandam dumtaxat esse superbiam, crapulam, ebrietatem, luxuriam, divitias, possessiones, & alia, quæ extra nos sunt; nam hoc utique tolerabile foret: sed jubet etiam ut abnegemus nos ipsos, proprios scilicet affectus, & quidquid suggerit & operatur in nobis spiritus Adæ. Hæc omnia prorsus à nobis revellere, ac rejicere debemus, & carnem nostram crucifigere cum vitiis, & concupiscentiis suis, vitamque Christi crucifixi in nobis exprimere. Durus est hic sermo carni, & sanguini, sed in hoc Christi fides, in hoc salus nostra consistit.*

S. IV.

Fundamentum vitæ Christianæ est abnegatio.

Abnegatio primus lapis est spiritali ædificio sternendus. Quid enim profunt altæ de Deo, rebusque divinis speculationes, quid dulcia cum Deo colloquia, quid virtutum exercitationes, si nos ipsos in his quærimus, & in superbiam elati nos colimus velut idolum, & pharisaico fastu cæteros aspernamur? Sapientior est omnibus Philosophis, qui se stultum credit; gloriosior cunctis Regibus, qui se omnibus inferiorem putat. Salus, virtus, & perfectio nostra non in sublimitate sermonis, non in signis, & mirabilibus; sed in cruce, in abiectione, & in improbris Christi sita est: nec ullus unquam poterit aut salutem consequi, aut virtutem adipisci, aut perfectus esse, nisi abneget semetipsum, & reseratis omnibus vitiis ad exemplar se conformet, quod Christus cruci affixus nobis ostendit. Advertendum tamen est, quod sicut Simeon Cyrenæus crucem portavit post *JESUM*, sed mortuus in ea non est: ita multi crucem asperriam portant, qui sibi adhuc vivunt, & ex proprio sui amore, non purè propter

Deum patiuntur. Quis crederet amorem sui in cruce locum habere, à qua tantoperè natura abhorret? Et nihilominus non pauci reperiuntur, qui duram crucem amplectuntur, ut de pœnis suis gloriantur, & ab hominibus videantur. Hi sanè crucem portant, sed nolunt cum Christo crucifigi: seipfos excruciant, sed nihil inde merentur, imò bonorum omnium jacturam faciunt. Solent plerique conqueri, res & negotia eos impedire, ne interiori pace fruantur: at reverà quidquid obstitit mentis nostræ tranquillitati, à nobis ipsis procedit, quia inito scedere cum propriis sensibus hoc vinculum dissolvi non patimur, ea omnia fugientes, quæ propriis commodis adversantur. Hoc est bellum intestinum, & turbulentum, quod inter rationem & appetitum jugiter erit, donec pars inferior superiori parère, & subjici didicerit. Si quis amicum haberet summâ sibi necessitudine conjunctum, cujus præsentia ne uno quidem momento carere posset, cum quo edere, dormire, confabulari solet, ab aliquo autem fide dignissimo moneretur, hunc perfidum proditorem esse, qui mortem illi dolosè tentaret inferre, omnis amor protinus in odium & in implacabilem inimicitiam converteretur. Porrò hic amicus caro nostra est, cui blandimur, quam fovemus, cujus desideriis obsequimur: & hæc sub specie amicitia nos decipit, & vitam nobis non corporis aliquando morituri, sed animæ eripere conatur. Non sunt nobis fingenda prælia, & decernenda certamina cum absentibus & longè distantibus adversariis; sed cum hoste domestico quotidie decertandum, qui salutem nostram semper insidiatur. Tollat homo seipsum à se, & nullum habebit in via salutis impedimentum.

S. V.

Quomodo adversus vitia, & pravas affectiones pugnari oporteat.

Atendum solerter quid diligamus, quid amemus, unde gaudeamus, & contristemur; totum enim cor nostrum in his quatuor affectionibus est: & tunc ad Deum toto corde convertimur, cum nihil omnino diligimus, nisi ipsum, aut propter ipsum: cum nihil nisi eum, aut propter eum timemus: cum non nisi secundum ipsum aut dolemus, aut lætamur. Hi motus animi cum non reguntur, nos similes faciunt omni generi bestiarum: cum autem reguntur, omnino mansuescunt, & nos similes Angelis efficiunt. Hæc est nimirum

beata hominis vita, cum omnes affectus ejus rationi & veritati consentiunt, & tunc vocantur gaudia, & amores sancti: si verò non consentiunt, dissipant mentem, & vocantur libidines, & perturbationes. Monstra sunt quæ vinci, & edomari non possunt, nisi continuò adversus ea decertemus. Nec satis est in universum ac veluti acervatim actus elicere, quibus mores corrigere, pravosque affectus coercere decernamus; in hoc enim generali apparatu pugnae, castigationis, abnegationis, & separationis ab omni solatio creaturarum, natura nostra ad malum prona nihil reperit, quod ipsam vexet, licet arma contra illam expedire videamur, ac propterea hujusmodi decretis non contradicit, imò virtutis eo modo, & quasi in ideâ conceptæ pulchritudine delectatur, ipsam probat, & laudat, ipsique infideles, & Philosophi eam sic amplexi sunt. Inde multi decepti de vitiorum victoria inaniter gloriantur, quia bonis desideriis naturam repugnare non sentiunt; at cum inuito singulari certamine non vitia generatim, sed unum peculiariter aggrediuntur, cum pravum affectum insurgentem viriliter expugnare nituntur, cum aliquid quantumvis minimum tolerandum occurrat: tunc demum apparet quam vanæ fuerint, & debiles præconceptæ deliberationes. Singulas ergo, & peculiare occasiones, quæ nunquam desunt, abnegandi seipsum, & pravos affectiones coercendi, observare oportet, & in his se fortiter gerere; nam sic animi motus sub rationis imperio reguntur, sic vitia eradicantur. Hoc autem fieri nequit sine contentione infatigabili, quæ semper operetur: sine profunda attentione, quæ omnia penetret, & perscrutetur usque ad radices: sine perpetua violentia, quæ fixas cordi affectiones evellat. Motus enim voluntatis nostræ in Deum, utpotè contrarius inclinationi depravatæ naturæ, violentus est, & nisi subinde nova vis illi imprimatur, statim ad nos ipsos descendimus motu, qui infirmæ voluntati naturalis est. Sicut autem noxas & inutiles herbas in areolis horticorum impedire ne crescant, & radicitus evellere possumus; numquam tamen efficiemus, ne iterum suâ sponte nascantur: ita nonnumquam contingit, affectiones nostras eo nos studio moderari, ut naturam mutasse videamur. Verùm quidquid curæ ac diligentia ad hanc rem adhibeamus, semper natura in suo fundo corrupta est, aliosque motus inordinatos producit, ex quo sequitur, à studio mortificationis numquam cessandum esse, numquam arma

deponenda. Quod si quis aliquando Deo juvante heroicum virtutis actum vel semel elicierit, hic solus sufficiens est ad omnem naturæ repugnantiam deinceps superandam, & ad veram animi libertatem consequendam. Quidam viri sancti cum semel devictâ naturæ contumaciâ ulcerosi saniem lambere, & fugere ausi sunt, omne postmodum morborum genus non solum suæ stomachi fastidio, sed hilari etiam ac propenso animo contrectarunt. Tanti refert vel semel heroico actu vicisse se ipsum.

S. V I.

De sensuum exteriorum moderatione.

Quia solet vitiiis via per oculos aperiri, eos omninò avertere oportet ab omni, vel momentaneo cujusque rei aspectu, quæ ad peccandum allicere, vel à perfectione retrahere possit, eâ prorsus accuratione, ac celeritate, quâ quis à loco morbofo, & pestilenti recedit. Triplex autem est oculus, quo res creatæ conspiciuntur. Primus est animalis, cum solâ sensibili rei pulchritudine, & elegantia homo delectatur, & in ipsa exteriori specie immoratur, nec aliud considerat. Secundus est philosophicus, cum ex rei visæ symmetria & concinnitate, discendi cupiditate intellectus excitatur ad ejus naturam, & proprietates investigandas. Tertius est Christianus, cum à visione creaturarum mens elevatur ad Creatorem, ejusque amore succenditur. Isto oculo vir fidelis res omnes intuetur, per hæc visibilia ad Deum invisibilem assurgens, qui est vera pulchritudo, à qua veluti à fonte omnes rivuli creatæ pulchritudinis emanant, quia ipse est qui verè est, in quo res omnes verè sunt; nam in seipsis umbra sunt, & deficiunt, ac propriè non sunt. Omnium autem sensuum vita à re ipsi objecta dependet, sicut vita corporis ab anima. Oculorum enim vita in rerum visione consistit; vita aurium in harmoniâ, & vocum auditu; cum videlicet visus in aspectu rei pulchræ delectatur, & auditus complacet sibi in vocum & organorum concentu. Ex hoc autem consequens fit, ut sensuum mors nihil aliud sit, quam separatio ab his, in quibus eorum vita subsistit. Nihil verò perniciosius vitæ Christianæ, quam vita sensuum: nam cum animæ facultates imaginationi, hæc sensibus corporis, nexu ferè indissolubili colligatæ sint, commota à sensibus phantasia potentias rationales inficit, & immutat,

rat, trahitque voluntatem, ut pravis tandem delectationibus assensum præbeat: quod malum aliter evitari nequit, nisi sensus à noxiis voluptatibus retrahantur. Porro mors sensuum, de qua sermo est, duplici modo contingit, physice, & moraliter. Physice cum sensus omnino à suo objecto remouetur, ut cum oculi ab omni etiam innoxia pulchritudine avertuntur, aures clauduntur quibuscumque sermonibus, & concentibus delectabilibus: moraliter cum sensus non à re ipsa, sed à rei fruitione divellitur, quando scilicet oculus videt, auris audit, sed à rebus visis, & auditis omnis complacentia remouetur. Prima mors, sive separatio securior, & facilior est, dummodo discretionem regatur: facilius enim omnem pravæ delectationis occasionem evitare, quam moderationem in ea servare. Altera gravi periculo exposita est, quia sensuum illecebriæ magnam vim habent, & ob consensum, ac sympathiam potentiarum, facillimè animam deprimunt ad carnales oblectationes. Et quia ferè cum lacte sensibus blandiri didicimus, licet postea agnoscamus quàm fluxæ sint, & vanæ eorum delectationes, & quàm gravia inferant animæ detrimenta; manent tamen de illis præconceptæ notiones, & fixæ potentiis imagines, donec longo meditando usu, actibusque contrariis paulatim evanescent, & solida Christianæ vitæ principia menti inferuntur. Spiritus est Deus, actusque purissimus, ad quem peringere nemo potest, nisi nubes phantasmatum dissipentur, ipsumque corpus, & sensus continuo usu mortificationis spirituales quodammodo efficiantur.

§. VII.

De pugna adversus gulam, & carnem.

Omnia bona exteriora, omnem seculi pompam, omnem voluptatem deserere & coercere, homini Deum timenti, studioque virtutum sedulo incumbenti non est difficile; at alimenta corpori subtrahere nemo potest; reficiendum enim est edendo, & bibendo, & quotidie urget ista necessitas. Sed quia hæc ipsa suavis est nobis, adversus hanc suavitatem pugnandum est, ne infidetur concupiscentia, & quod salutis causâ facere cogimur, transeat in voluptatem, quæ plerumque præire conatur, cum sequi debeat. Naturali indigentia paucæ sufficiunt, sed quod illi fatis est, delectationi parum est. Sæpè nescimus

utrum subsidium petat inevitabilis corporis cura, an fallacia concupiscentiæ nos decipiat, & in hac incertitudine hilarescit infelix anima, ut salutis obtentu intemperantiam excuset. His tentationibus, quia quotidianæ sunt, quotidie resistendum, & eâ moderatione alendum corpus, ne metam necessariæ nutritionis excedamus. Nihil salubrius animæ & corpori, quàm parca, modesta, & frugalis mensa. Pravas affectiones facile moderatur, qui cibi & potus abundantia fomitem illis non subministrat. Lautiores epulas, & convivia appetere, de illis loqui, ea meditari hominum est, qui terrena sapiunt, & quorum Deus venter est. Christianus verò, ut hominem penitentem decet, nec quidem de cibo cogitat, nisi urgente necessitate: tum ad mensam ea animi præparatione accedat ac si solo pane vesci, & aquam bibere deberet; ex quo fit, ut sit illi suavissimum quicquid superadditum fuerit. Id autem facile quisque servabit, si Sanctorum jejunia ac ferè incredibilem abstinentiam mente revolvat, & sibi Christum imitandum proponat, felle & aceto potatam. Animus ad hæc intentus non attendit ad escas. In pugna verò adversus carnem removenda primum est omnis tentationis occasio, servata in omnibus modestiâ, & severitate, omniumque sensuum continentia. Omnium deinde mulierum vitandum consortium, quoniam magna in diverso sexu vis fomitis est, & ad id uterque fertur, ad quod provocat lex naturæ; etiam si pars superior contradicat: nam menti insiguitur corporalis figura, & sæpè recurrit influens cordi insanabile vulnus. Cavendum denique, ne nimia nos fiducia decipiat, nam qui non timet, jam lapsus est.

§. VIII.

De malis lingue, & de bono silentii.

Difficile est paucis explicare quot mala & damna ex lingua proveniant. In multiloquio non desse peccatum, Spiritus Sancti sententia est (Prov. 10: 19.) loquacitas enim fons est vitiorum, indicium ignorantia, argumentum stultitiæ, fervoris extinctio. Omnis ferè sermo ex superbia procedit, nam loquimur, ut doceamus, ut nos sapientes esse & prudentes ostendamus. Sibi quisque persuadet se multa scire, quæ libenter effluit, ut aliquid esse videatur. Sicut autem corruptus sensim attractus inficit corpus, ita loquacitas animam vitiat, ejusque robur enervat.

Inde enim proveniunt dissolutiones, querelæ, detractiones, mendacia, rixæ, scurrilitates, & omnia mala. Frustrâ laborat, ut donum orationis, & internam pacem obtineat, qui frænum & custodiam ori suo non ponit. Frustrâ fatagit proprios emendare defectus, qui aliorum censor est. Hoc laqueo plerique involvuntur: alios reprehendunt, sibi adulantur: alios deprimunt, se & sua jactanter extollunt. Pauci admodum sunt, qui huic vitio renuntient, qui vitam suam ita irreprehensibilem exhibeant, ut non libenter alienam reprehendant. Tanta mirum hujus mali libido mentes hominum invasit, ut illi etiam, qui ab aliis vitiis longius recesserunt, in hoc, veluti in extremum diaboli laqueum infeliciter incidant. Docuit me vir magnus, numquam se vidisse hominem loquacem in bonis operibus perseverasse. Magna itaque res est taciturnitas, per quam ab hominum consortio recedentes discimus cum Deo miscere colloquia. Lingua enim in vanum silet, nisi Spiritus cum Deo loquatur. Omnia quæ patimur, calumnias, persecutiones, infirmitates, & animi afflictiones, silentium sanctificat: nam qui hæc tolerat, & tacet, sacrificat Deo corpus, animam, existimationem, facultates, & omnia bona sua: tum Christum imitatur, qui quasi agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum: liber denique ab omni perturbatione, tranquillâ fruitur sui ipsius possessione. Est quidem nonnunquam sui defensio necessaria, sed ingens cautela adhibenda, ne Christianæ modestiæ, & humilitatis moderamen excedatur. Vix autem accidit casus, in quo quis tueri famam suam teneatur, nisi aut munus publicum gerat, ad quod exercendum redderetur inhabilis, si bonum ejus nomen per calumniam denigraretur: aut cum uni impositum crimen in aliorum dedecus vergit, quibus prospiciendum sit: aut cum quis à legitimo superiore de veritate interrogatur. Rebus in cæteris consultius est tam linguâ, quàm animo tacere, neque enim prodest exterior taciturnitas, si intus commoti affectus tumultuantur. *Obmutui*, ait Propheta, & *filii à bonis* (Psal. 38.) Quod si à bonis sermonibus abstinere interdum oportet ob silentii præstantiam, quanto magis à noxiis, & inutilibus? Sapientissimus est, qui scit tacere, difficilius etenim est nosse tacere, quàm loqui.

§. IX.

De bona, & mala delectatione, & de illorum infelicitate, qui prapostero sine virtutem colunt.

Nihil naturæ rationali verè, & ex se delectabile est, nisi vita secundum virtutem: quæ enim vulgo delectabilia videntur, veram, & solidam delectationem non habent, quia sibi invicem adversantur, & quod uni placet, alteri displicet: quod uni dulce, alteri amarum videtur. Sic prodigus in effusione pecuniæ, avarus in ea custodienda & conservanda delectatur. Hæc siquidem delectationes non sunt secundum rationem, quæ omnibus communis est, sed secundum corruptionem appetitus à ratione deficientis. Sicut palatum febricitantis certum judicium ferre nequit de sapore & condimento ciborum; ita nec sensus vitiosi hominis capax est delectationis, quæ ex virtute percipitur. Et quidem bonum sensibile naturæ instinctu cunctis placet, sed qua moderatione placere debeat, & quid in usu illius servandum sit, pauci dignoscunt. Ad majora homo conditus est, quam ut serviat voluptatibus sensuum. Contemplatio & fruitio summi boni finis illius est: naturæ verò irrationalis finis est sensuum delectatio. Sed quia homo veritatem contemplari nequit, nisi per species, & phantasmata à sensibus accepta, nec potentiæ rationales officio suo fungi possunt in corpore malè affecto; idèò pertinet ad naturam hominis sui corporis curam rationalem & moderatam habere, ut potentiæ corporales aptiores fiant, & alacriores ad sua munera exercenda. Quod si quis finem constituat in his, quæ ad corpus spectant, ut si cibum sumat propter solam delectationem: hic procul dubio peccat, naturæ ordinem pervertens, quæ gratum cibo saporem indidit, ut eo alliceret ad necessaria vitæ alimenta, non ut in eo finem suum ponat, sicut bruta ratione carentia. Certum profectò est, non posse hominem in hac vita omni delectatione carere, nam vel terrenis vel cælestibus delectatur; sed quò magis cælestia appetit, eò majori fastidio à terrenis abhorret. Utrisque simul, & æqualiter delectari nemo potest. Multi quoque sunt, qui virtutis splendore, & pulchritudine magis quàm ipsâ virtute delectantur. Ad amorem Dei aspirant, quia excelsus, & sublimis est: vitam ducunt duriorum, quia vis quædam & generositas animæ in ea elucet: pacem interiorum sectantur
ejus

ejus suavitate illecti: viam salutis scire cupiunt, ut sciant, omnesque libros de ea tractantes evolvunt, ut pabulum præbeant curiositati: iter perfectionis arripiunt tumore quodam spiritus, & occulto amore propriæ excellentiæ: rerum sublimium notitiam quærunt & lumina, quibus imbuti se ipsis fruuntur, non Deo: volunt quæ sibi placent, non quæ vult Deus; & hæc ipsa, quæ Deus vult, ideò volunt, quia delectant, non quia vult Deus. Sic cæco errore decepti dulcedinem possessionis magis amant, quam rem possessam: & cum maximè credunt se Deo fervire, sibi obsequuntur, & nihil proficiunt, nihilque tandem invenient in manibus suis, nisi amorem sui & superbiam. Deus igitur quærendus est in spiritu veritatis, propter ipsum solum non propter delectationem. Hæc vita laborum, pugnæ, & tenebrarum est: gaudium, quies, & tranquillitas futuræ vitæ reservantur.

§. X.

Opinione vivimus.

CONSTANS omnium sententia est, opinione nos vivere, sed quanta sit vis opinionis non omnes percipiunt. Hæc dominium in homines, seu potius tyrannidem exercet variis ac miris modis: hæc felices, & miseros, pauperes & divites, sanos & infirmos pro suo arbitrio facit: nemo enim beatus, nemo dives, nemo incolumis est, nisi putet se esse. Hæc hominibus gaudium, hæc tristitiam tribuit pro ut ipsi opinantur: nam hi affectus in opinione magis consistunt, quam in rei præsentis commodo vel incommodo. Gaudere solent plerique vel dolere ex præconcepta rei futuræ bonitate vel malitia, quæ major ex opinione semper est, quam re ipsa foret in re præsentia. Ipsa enim experientiã didicimus, adveniente bono quod sperabamus, vel malo quod timebamus, hujus molestiam, & illius jucunditatem vel minui vel prorsus evanescere. Opinio item non solum operatur, ut quod futurum est, præsens fiat, sed insuper in unum redigit quæ per partes, & diverso tempore eventura sunt, totamque vim suam in momento exercet. Quis honorem, laudem, æstimationem hominibus præbet, eorumque operibus, nisi sola opinio? Totius orbis divitiæ, & dignitates uni collatæ non sufficiunt, ut his contentus sit, nisi opinio consentiat. Aman primus erat in regno Assueri, & opes immensas possidebat, & nihil

ominus opinione suã infelicissimus se nihil habere putabat, quia homo quidam captivus ingredienti palatium ei non assurgebat. Est & aliud maximum malum opinionis, nam præsens tempus in longum extendit, & auget, ac si nunquam morituri simus: æternitatis verò interminabilem durationem defectu considerationis ita contrahit, ac minuit, ut de nihilo æternitatem, de æternitate nihilum faciat. Ipsa quoque vitia & peccata non ratione, sed opinione metimur; ex quo fit, ut plerique, dum vitium aliquod vitant, in contrarium currant. Sic exhorrens avaritiam, fit prodigus: inquietus fit, cujus pigritia reprehenditur: ad timiditatem declinat, cujus audacia arguitur. Provenit tandem ex opinione, quod de nobis ipsis non ex veritate, non ex sincero propriæ conscientiæ testimonio, sed ex falsa hominum existimatione judicemus. Tanta est vanitas, & amentia nostra, ut eã vitã minimè contenti, quã in nobis ipsis vivimus, aliam chimericam, & inanem quæramus in idea, & opinione aliorum, qui nos sæpe nec cognoscunt, nec diligunt, & quorum judicia ipsimet aliquando contempsimus. Sic verã vitã neglectã, illam ornare, & conservare nitimur, quæ ab aliis pendet, adeò ut ipsum scire nostrum nihil esse reputetur, nisi nos scire ceteri sciant. Ab his autem erroribus & illusionibus, nulla ratio liberare nos valet, nisi Divina gratia mentibus nostris verum lumen infundat. Vera enim vel falsa cuiusque opinio est, prout vero vel falso lumine imbuitur.

§. XI.

Scientiam Salutis plerique contemnunt.

BONA est omnis scientia, quæ veritati consentit, sed qui satagit salutem suam cum timore & tremore operari, ea prius, & diligentius scire curat, quæ sunt viciniore salutis, quia tempus breve est. Nihil prodest homini multa scire, si sciendi ordinem, & modum neglexerit. Sententia Jacobi Apostoli est, *Scienti bonum facere, & non facienti peccatum est illi (Jac. 4. 17.)* Ac si diceret, sumentis cibum, & non digerenti perniciosum est ei. Cibus enim indigestus non nutrit, sed nocet: ita & multa scientia sine delectu animæ ingesta, nisi igne Charitatis concocta fuerit, ac in mores transfusa, in pravos & noxios humores convertitur, & desinit in damnationem. Duo sunt, de quibus homo, dum in hoc mundo peregrinatur, sollicitus esse debet, ut vitam sci-

scilicet animæ, quæ in gratia Dei consistit, & vitam corporis conservet. Sed vitam animæ plerique spernunt, omnique scientia & intentio eorum, atque omne studium ad vitam corporis dirigitur, & in ea jucundè transigenda versatur. Idcirco tenebris & caligine multà obcæcati post concupiscentias suas præcipiti cursu festinant, carnis quidem prudentiâ præditi, sed scientiâ justorum destituti. Quod si hominibus odibilis est, ut Sapiens ait, qui sophisticè loquitur (Eccel. 37: 23.) multò magis isti Deo odibiles sunt, qui sophisticè vivunt, non solum in verbis, sed etiam in vita mendaces. Scientiam Dei, quam non habent, ostentant, & scire vias ejus volunt, ac si justiciam quærent, à quæ maxime alieni sunt: aliorum defectus vident, non suos: alios corrigunt, non se ipsos: aliena curant, non sua: cumque vitis pleni sint, virtutes, quibus carent, detestabili simulatione prædicant: mala verò, quibus abundant, sagaciter abscondunt. Sed Deum fallere nequeunt, cujus lumen sole lucidius intimos cordis recessus penetrat, & illuminans abscondita tenebrarum, quidquid in eo lateret, in novissimo die manifestabit. Atque utinam in hac æterna & splendidissima luce suas quisque maculas & imperfectiones perspiceret, facillimum cuique esset illas eluere, & emendare. Cum enim defectus nostros vel in se ipsis sive in nostræ cognitionis caligine, vel in splendoribus Divinarum perfectionum intueri possimus; prima cognitio hibernæ diei frigidæ, & obscuræ similis est: altera diei æstivæ fervidæ, & lucidissimæ comparatur, quæ suo fulgore minimas ac ferè imperceptibiles animæ sordes detegit, ignemque accendit, quo comburuntur. Hoc autem lumen videre non potest, & ad Deum ire qui à se non exit. in solo Deo veritas est, & solida scientia; extra illum nihil est nisi ingens fabula & mendacium, atque stultitia.

§. XII.

Damna propriae voluntatis.

Quæcumque hic facinus propria voluntate Divinæ contraria, ligna sunt igne inextinguibili in futuro seculo comburenda. Etenim infernus nihil aliud est quam propria voluntas, quæ si non esset, nec infernus nec dæmones essent. Propterea omne malum, omnique calamitas infelicitium damnatorum propria voluntas est, quæ Divinæ perveraciter adversatur. Ita etiam

in hoc mundo, quo minus homo propriæ voluntati adhæret, eo magis ab inferno elongatur, æternæque felicitati appropinquat. Et si qui forent in hac vita propriæ voluntatis omnino expertes, hi sibi possent regni cælestis possessionem certâ spe polliceri. Quomodo autem propria voluntas deponi debeat, paucis verbis Christus docuit cum dixit, *sequere me* (Matth. 8. 22. Marc. 2. 14.) Cum enim testatus sit se in hunc mundum venisse, non ut suam, sed ut Patris voluntatem faceret, ad hoc nostra voluntas inclinanda est, ut exuta omni proprietate, Christi crucem amplectatur, naturæ amarum, spiritui dulcissimam. Hoc nimirum à nobis exigit Christiana professio, ut Christi exemplo in omni opere, & eventu dicamus, *non mea, sed Dei voluntas fiat.* Hoc requirit Suprema, & æterna voluntas, quæ omnes voluntates creavit & conservat, ut ad solum ejus obsequium & beneplacitum omnia opera nostra, omnia verba, & cogitationes dirigantur. Verà potitur libertate, qui in omni eventu sic ex animo loqui potest: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Ego nihil volo nisi quod vult Deus. Ille sapienter disponit omnia, ejusque dispositioni tam in prosperis, quam in adversis me libentissimè subdo, non meam sed ejus gloriam quærens, eo statu rerum contentus, quem ejus providentia ab æterno decrevit. Omnis turbatio hominum; & omnis anxietas ex eo nascitur, quod se subjicere Divinæ voluntati aut nesciunt, aut nolunt. Magna autem pœna & intolerabilis illis est, qui hoc esse nolunt quod sunt.

§. XIII.

Utilitas solitudinis.

AD exteriorem & interiorem hominis compositionem inæstimabilis momenti est, corpore & animo solitarium esse, & proprium fundum colere in silentio. Ideò vir sapiens fugit hominum consortium, odit multiloquium, cunctis curiositatibus oculos & aures claudit, non se negotiis immiscet, sapientissimi viri sententiam in mente habens, *Qui minoratur actu percipiet sapientiam* (Eccel. 38. 25.) Deus unus, & solus est, nec ipsum reperire potest, qui solus non est. Quod si necessitas Dei que gloria cogant aliquando virum sapientem exterioribus occupari, spiritus tamen ad interiorem recessum veluti ad suum centrum tendit, ita ut magis in eo sit quam

in opere exteriori, servatâ inter negotiorum curas menti tranquillitate. Licet illi quâcumque horâ voluerit in animum suum secedere, in quo summam quietem reperit, bene omnibus intus compositis. Qui verò occupatur in circumferentia, & extremitate creaturarum, ad centrum suum, quod est Deus, nunquam perveniet. Imperitis, & insipientibus poena gravissima est, paucis horis secum vivere, & sibi attendere. Ideo omnem curam, & industriam ad hoc applicant, ut sui obliviscantur, & pretiosissimum tempus inutiliter prodigant. Ejus maximam partem usurpant sibi vitæ hujus necessitates, quod verò reliquum est, tanta illos molestia vexat, ut sollicitè quærant, quomodo illius jacturam faciant. Timent nimirum, ne, cum soli sunt, de se cogitare cogantur: nihil enim in se reperiunt quod sibi placeat, & à seria sui consideratione avertunt se, solatia quærentes in creaturis, quia in se nihil inveniunt, nisi molestiam, tædium, & perpetuam agitationem. Fugiunt itaque à seipsis, quia animam suam non vident qualem desiderant, sed nudam, deformem, plenam miseriis, onustam peccatis. Non igitur mirari oportet, quod pauci sint, qui ferre possint solitudinem, & ferè omnes turbas, negotia, & multitudinem obsidentem quærent, & amant; & si hæc desint, se infelices arbitrantur, semperque re ipsâ infelicissimi erunt, donec discant secum vivere, & in seipsis atque in Deo requiescere. Docuit nos Dominus paucos electos esse, cum multi sint vocati, ut discamus declinare à multis, & cum paucis vivere, atque etiam inter paucos timere, quia nemo scit in quantam paucitatem electi redigantur.

§. XIV.

Quantum noceant divitiæ, & quomodo illarum amorem compescere oporteat.

Quam sit perniciosus amor divitiarum, & quantum Christianis moribus, ac æternæ salutis adversetur, discipulos suos Redemptor noster edocuit, cum præmissis juramento, ut in rebus gravissimis consueverat, ait: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum celorum* (Matth. 19: 23.) Et quò altius hæc terribilis sententia audientium cordibus infingeretur, rei difficultatem exaggerans adjecit: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem*

intrare in regnum celorum. Porta siquidem celestis patriæ angusta est, nec recipit divitiarum sarcinis onustos. Opes itaque & pecuniam ita diligere debemus, sicut ægiotus amarâ potionem, quam ut amarâ averfatur, amat ut necessariam ad pristinam valetudinem recuperandam. Et ipsa quidem valetudo, cum finis sit, propter se amatur, & sine mensura: pharmacum verò tantùm diligitur, quantum satis est ad valetudinem, nec ullus æger reperitur, qui magnam pharmacorum copiam appetat, sed unicum, idque si fieri possit in minima quantitate, quam etiam prorsus rejiceret, si posset absque medicamine sanus fieri. Eodem animo erga divitias esse debet omnis Christianus, ut sint nostræ peregrinationis subsidia, non irritamenta cupiditatis; ut, quantum in ipso est, sine illis vivere cupiat; nam sicut ait Apostolus, *magnus quaesit est pietas cum sufficientia* (1. Tim. 6: 6.) Sanctus quoque senex Tobias monita salutis tribuens filio suo, *Noli, inquit, timere filii mi, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato* (Tob. 4: 23.) Verè dives ille est, qui est dives æternitati, qui non opum, sed virtutum fructus recondit. Studium congerendæ pecuniæ vix esse potest sine peccato, carnis siquidem & oculorum concupiscentia, atque superbia vitæ hominem vehementissimè afficiunt; & quia pecuniis, quibus omnia obediunt, facilè consequimur quidquid appetimus, amor divitiarum hæc æstimatione ardentissimus est, & ad omne scelus impellit, dummodò quocumque modo aicam nummis impleamus. Sicut pueri, cum testis ludunt, summa attentione ludo incumbunt, testas verò negligunt: ita nos debemus vitæ curam habere, ad quam opes necessariæ sunt, ipsas verò negligere & ab his affectum avellere: nam si mens illis adhæreat, terræ attingitur, & deprimitur, & in vilissimam servitutem redigitur. Sicut etiam pueri, cum nuces projiciuntur, eas avidè rapiunt, & pro iis colligendis secum decertant; viri autem eas spernunt: eodem modo vir justus, & timens Deum, si aurum, argentum, dignitates distribuuntur, viderint inquit pueri, mihi hæc omnia nuces sunt. Si alio projiciente in sinum meum nux inciderit, forsitan accipiam, & fractam comedam: at nunquam me inclinabo, nec alium evertam, ut tollam, quia nux tanti non est. Nec tanti sunt omnia exteriora, quæ in bonis non esse habenda fides docet. Filius

L

Dei

Dei factus homo divitias habere noluit, ut à nobis contemnendas esse ostenderet. Ideò filii hujus seculi, qui spernere eas nolunt, Christum spernunt: filii autem Dei illic opes reponunt; *ubi neque erugo; neque tinea demolitur, & ubi fur non effodit, nec furatur.* In hoc mundo fatis est dives, qui pane non indiget.

§. X V.

De usu divitiarum.

Quis sit proprius & legitimus divitiarum usus, p.uci considerant: subsidia enim sunt humanæ vitæ, quas vir probus sine alicujus injuria congregat, sine affectu pollidet, sine anxietate conservat, sine molestia erogat, & in usus necessarios honestè expendit. Cujusque autem necessitas ex proprii status conditione æstimanda est. Cum enim aliqui superiores sint, alii inferiores, quidam nobiles, alii ignobiles: hinc sanè fit, ut in gradu sublimiori constitutis plures opes sint necessariæ, ut honorificent ministerium suum: aliis verò pauciores sufficiant. Omnes autem bonorum suorum administratores sunt, quibus intra metam Christianæ modestiæ tanquam fideles dispensatores pro se uti, & quæ supersunt egentibus largiri debent. Rerum nostrarum verus Dominus est Deus, nos economi sumus, quâ consideratione etiam in affluentia divitiarum voluntariam paupertatem exemplo Sanctorum observare valeamus, illud præstantes, quod scriptum est, *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere* (Psal. 61: 11.) Natura aurum abdidit in visceribus montium, & in profundis, atque inaccessis fodinis: & ideò avari qui aurum quaerunt, & diligunt, nusquam ad cælum oculos elevant, sed ad terram proni sunt, in qua latet aurum, nec unquam ab illa emergunt. Sapiens verò rerum omnium interitum brevi futurum mente, & spiritu præveniens, à rebus infimis avulsam cor cœlestibus applicat, ubi veræ sunt, & in æternum duraturæ divitiæ; illic honorari desiderans, ubi nemo indigus honoratur: ibi regnare optans, ubi adepto regno nihil timetur. Omnia, quæ in terris possidet, immolat Deo, paratus his carere, si Deus voluerit. Porro cor nostrum alienum esse à divitiis facilè his indicium cognoscemus: si firmiter credamus eas onus esse, earumque pondus sentiamus: si fastidio nobis sint, atque illis carere sine dolore possimus: si de illarum possessione non gloriemur; si per-

suasum nobis sit, pretiosam suppellectilem, magnificas aedes, & reliqua ejusdem generis, propter quæ opes comparantur, nihil aliud esse quam trophæa humanæ vanitatis, & salutis impedimenta. Nihil turbare nos poterit, si liberi fuerimus ab omni opum affectu. Securus est, qui nihil potest amittere. Quemadmodum præstabilius est in angusto cubili bene valere, quàm in amplo thalamo ægrotare: sic præstat in paupertate tranquillè vivere, quàm in multis opibus mœstum esse. Animus suâ forte contentus beatus est.

§. X V I.

Qui sint pauperes spiritu.

Regni cœlestis possessionem in paupertate spiritus constituit Christus cum dixit, *Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum* (Matth. 5: 3.) Verè autem pauper spiritu ille est, qui nec divitias desiderat, nec in his pacem habet: in cuius possessionibus & desideris nihil est quod demi possit; qui multo majori anxietate metuit, ne dives fiat, quàm filii hujus seculi ne incidant in paupertatem: qui super omnia creata in sublime elatus è superiori parte spiritus sui sic loqui potest. Dives sum ego Dei gratiâ, & abundo, quia jam habeo quod concupisco, & hoc ipsum quod habeo sine adhæsione possideo, atque illo carere possum sine dolore, & detrimento. Veritas incommutabilis in me manens ineffabiles divitias suas ostendit mihi, quarum possessione beatus sum. In ea veritate omnia continentur, & ultra ipsam nihil requiro. Ibi clarissimè perspicio, quod ex me nihil habeo, nihil sum, nihil possum. Ibi clamat Veritas voce terribili, ut omnia inferiora quæ per se vera, & per se bona non sunt, & quæ non sunt unum cum ipsa, nullo modo audeant ad me accedere, aut animæ facultatibus aliquam sui speciem ingerere. Ibi video & cognosco omnia nihil esse, nihilque mihi contingere posse, nisi ipsa sempiterna veritas permittat, ipsa nimirum æterni Patris æterna providentia, quæ me nudum in huac mundum de utero matris eduxit, & nudum inde extrahet in sinu terræ sepeliendum tempore præfinito. Hæc ex sublimi scientiâ Sanctorum è throno Altissimi infusa verè & ex animo effantur veri pauperes spiritu, & ideò ipsorum regnum cœlorum esse Christus asseruit, quia nihil in eis, quod terram sapiat, reperitur. Atque uti-

utim.

ham hanc veritatem omnes Christiani bene perciperent, nam perituras Mundi divitias nemo quæreret, nemo diligeret: sed sicut pauci sunt electi, ita pauperes spiritu pauci sunt. Dicit Scriptura beatum illum esse, qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia, & thesauris: & quia paucorum hæc virtus est, subdit, *Quis est hic & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua* (Eccl. 31: 8.) Verè siquidem mirabile est hominem reperire, qui nihil eorum concupiscat, quæ mundus admiratur, cui paupertas divitiarum sint, qui vitæ humanæ subsidiis eam moderatione utatur, quam Lex æterna præscribit, atque omnia exteriora ita possideat, ac si sua non essent. Ideò pauci omnino sunt, qui ad hanc perfectionem perveniant, quia vitam ejusque commoda, quæ divitiis parantur, pauci sunt qui negligant, pauci qui Christo credant præcipiente, ut primò quæramus regnum cælorum, nam cætera adjicientur nobis (Matth. 6.) Idem seriò admonuit nos, ne de cibo & potu, aut de vestimento solliciti simus, Pater enim cælestis scit, quia his omnibus indigemus. Cur igitur Deo non credimus? cur de Patris providentia diffidimus? obstant nimirum, ne credamus vincula cupiditatis, quibus irretiti aures claudimus veritati, atque humi defixi oculos in cælum tollere non valeamus. Angustus admodum trames est, per quem veritas ducit hominem in cælum. Hunc tenere non potest, nisi qui fuerit expeditus, & nudus. Locupletes autem ingentibus sarcinis onerati per viam mortis incedunt, quæ latissima est. Quid ergò prodest cunctis sæculi opibus assuere, si divitiis caremus, quæ permanent in æternum? Exules sumus, & peregrini, qui ad patriam pergimus, iter autem agenti per loca angusta, & difficilia minuenda sunt, non augenda impedimenta.

§. XVII.

Quæ, & qualis sit obligatio faciendi eleemosynam.

Divitiarum, quæ ad vitam corporalem, & ad decentiam statûs necessariarum non sunt, sine periculo æternæ salutis retineri vix possunt, & in vanos ac profanos usus expendi, illarum præsertim, quæ ex redditibus ecclesiasticis congestæ sunt, sed pauperibus subveniendis, vel ad honorem Dei erogandæ sunt. Laus omnis & bonitas pecuniarum

in usu consistit, vitiosæ & inutiles sunt, cum in arca servantur, cum nihil ex illis cælestibus thesauris infertur; cum soli possidenti serviunt; cum nec pauper auxilium, nec peregrinus solatium, nec alii egentes ex illis subsidium percipiunt. Opes, possessiones, thesauri, & alia ejusdem generis bona ab hominibus vocantur, non quòd aliquem bonum faciant, sed quia ex his bonum operari possumus; piis enim largitionibus augetur justitia, sicut scriptum est, *Dispensi, dedi pauperibus, justitia ejus manet in seculum seculi* (Ps. 111: 9.) Salomon quoque ait, *Redemptio animæ viri divitiarum suarum* (Prov. 13: 8.) Et alio loco, *Ignem ardentem extinguit aqua & eleemosyna resistit peccatis* (Eccl. 3: 33.) Quemadmodum Christianæ fidei, & pietati nihil magis congruit, quàm egenorum paupertati succurrere, & propriæ conditionis in aliorum necessitatibus meminisse: ita nihil crudelius, & magis noxium, quàm necessaria non solum egentibus, sed proprio etiam corpore subtrahere, ut congregentur opes, & hæredibus serventur, qui illas brevi tempore dissipabunt. Sed multo major, & numquam satis deploranda calamitas est animam suam perdere, ut alii ditescant. Quomodo verò & quando lethalem culpam incurrant, qui superflua non erogant, hic non disputo; nam hoc speciatim determinare non est humanæ scientiæ, sed Christianæ prudentiæ, quæ docet unctiōne magistræ, quid & quantum quisque debeat sibi adimere, ut indigentis vel gravi vel extremæ necessitati subveniat. Rursum quæ sit gravis, aut extrema necessitas, hic non exquiro; sed audio Dominum sine distinctione præcipientem, *Quod superest date eleemosynam.* (Luc. 11: 41.) Audio Joannem Baptistam, qui prædicans penitentiam, & requisitus à turbis, quid illis faciendum esset, respondit: *Qui habet duas tunicas det non habenti, & qui habet escas, similiter faciat* (Luc. 3: 10.) Audio prophetam psallentem, *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus* (Ps. 40.) Audio Esaiam qui ait, *Frangere esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam; cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris* (Esa. 58: 7.) Audio sanctissimum senem Tobiam his verbis filium instruentem: *Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Similium tibi fuerit, abundanter tribue;*

tribue: si exiguum tibi fuerit; etiam exiguum libenter impertiri stude. Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras (Tob. 4. 7.) Quid amplius dici potest? nam etiam de exiguo dandam esse eleemosynam monet, ut à peccatis, & à morte perpetua anima nostra liberetur. Sed & Apostolus audiendus est, quem diligebat JESUS, sic fidelibus scribens, Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? (Joan. 3. 17.) Quod si charitas non est in illo, erit concupiscentia mala, & partem habebit in futuro sæculo cum illo divite, qui induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendide, negatà Lazaro mendico alimonia de micis ab ejus mensa cadentibus (Luc. 16.) Clamat intus conscientia & magnis vocibus avarum divitem interpellat dicens, cur pauperem esurientem à te repellis? Si non pavisti, occidisti. Panis qui tuis usibus superest, esurientis est: nudi sunt vestes, quæ apud te marcescunt: egentis est aurum, quod in arca custodis. Christus in extremo judicio æternis ignibus damnabit impios, quia misericordiæ opera indigentibus denegarunt: nam dicet, esurivi & non dedistis mihi manducare: sitiivi & non dedistis mihi bibere: nudus eram, & non operuistis me (Matth. 25. 42.) nec ullam gravissimam, sive extremam necessitatis mentionem facit. Vix enim totius vitæ decursu aliquis occurrit, tantâ pressus egestate, ut sine alterius ope vivere nequeat, nec alius inveniatur, qui ei velit, & possit opem ferre, idque nobis certum sit. Rarò hæc conditiones concurrunt, & si istæ attendendæ forent, nullus ferè locus eleemosynis relinqueretur. Danda igitur eleemosyna est, ex eo præcisè quod quis superfluum habet, nam misericordia plenitudo virtutum est, nec, ut multi faciunt, ad vitæ finem differendæ sunt piæ largitiones, longè enim minoris pretii apud Deum sunt quæ testamento legantur, quam quæ vivens, & retinere valens piâ liberalitate largitur.

s. XVIII.

Patientia necessitas.

Inter cæteras Christianæ disciplinæ partes, quæ ad vitam æternam consequendam necessarie sunt, nulla melior, nulla utilior patientiâ, per quam homo Dei longanimitatem imitatur, qui tot mortalium secleribus provocatus patientissimè tolerat, neminem à suis beneficiis excludit, solemque suum oriri facit super justos, & injustos. Patientia iram temperat, linguam frænât, mentem regit, pacem custodit, impetum frangit, simultates extinguit, fastum comprimit, mundum vincit, carnem coercet, facit humiles in prosperis, in adversis fortes, mites in contumellis, tentationes expugnat, persecutiones sustinet, vitam perficit, & coronat. Ut nihil malorum fiat, hæc sola efficit, quâ si omnes præditi essent, nullum scelus, nulla fraus in rebus humanis foret. In hoc sapiens, ac bonus vir à malis & insipientibus differt, quia habet invictam patientiam, quâ illi carent. Magna itaque virtus est tolerantia, omnibus vitiis, & affectibus opposita, propter quâ vir justus variis adversitatibus à Deo probatur, ut mala, quæ inferuntur aut accidunt, æquanimitè ferre, sibi que imperare, ac se regere discat. Nam quia naturæ repugnare non possumus, nec impedire ne animus læcessitus injuriâ commoveatur, hæc virtus necessaria est, quæ animum fluctuantem contineat, ne profiliat ad nocendum, atque hominem sibi reddat infensum. Ipsimet Philosophi maximis laudibus patientiam commendarunt, omnem sapientiæ suæ ostentationem ex ea proferentes: sed apud illos sicut falsa sapientia, ita falsa patientia fuit: Deum enim ignorantes tantùm à vera sapientia aberant, quantum ab ejus auctore distabant. Nos autem Christo docente didicimus, oportere nos per multas tribulationes introire in regnum Dei, & hæc est vera sapientia scire Christum, & hunc crucifixum, ejusque crucem diligere, & alacriter ferre. Nam cum debeat Christiani vita Christi patientis redhibitio esse, qui crucem averfatur Christianus non est. Nemo speret se futurum sine flagello, flagellat enim Deus omnem filium quem recipit: nullus excipitur, etiam unigenitus Filius, qui solus fuit sine peccato, non tamen fuit sine flagello: nam oportuit eum pati, & ita intrare in gloriam suam. Unusquisque

que hominum pœnis, & malis hujus vitæ aut exercetur ad purgationem, aut admonetur ad conversionem. Quantumcunque verò quis patiat, ad Christi tormenta, ad ejus ignominiam, & crucem nunquam perveniet.

S. XIX.

Adversitates exercenda virtutis occasio sunt.

VIta nostra via est, quæ ad patriam pergimus. Nulla viæ conditio illi deest. Itur aliquando per plana, aliquando per aspera: sunt loca amœna, sunt senticosa, sunt prærupta, & inaccessibleia. Aliquando turbæ comprimunt, mox solitudo est. Sunt à bestiis pericula, sunt à latronibus. Nunc pluit, nunc solum est. Oppositiones, & adversitates ubique sunt, atque etiam in ordine gratiæ locum habet cujusdam Philosophi sententia, *omnia fieri secundum litem*. Virtus enim non acquiritur sine oppositione, nec potest homo agnoscere quantum fortitudinis habeat, si desint adversitates, & tribulationes. Si quis stultorum vocibus, quorum immensa turba est, ad cœlum extolleretur, si nemo illi auderet contradicere, si mensa illi pretiosis dapibus affluens sterneretur, si res ejus familiaris fideliter administrata magnis sumptibus idonea foret, si ædificiorum excellæ moles habitaculum illi præberent, si omnes in illum honores, omnes dignitates, omnes delitiæ confluerent: quis esset adeo facundus, & eloquens, ut illi persuadere posset inania esse hæc omnia, quæ vulgus bona vocat, mala autem hujus vitæ Dei beneficia esse, quibus nos præparat ad æternam beatitudinem consequendam? Ideo electos suos exercet Deus adversitatibus, ut propriâ experientiâ discant, quàm fluxa, & fragilia sint, quàm plena miseriis quæcumque mortales bona esse arbitrantur: & è contrario quàm bona sint, quæ homines mali, mala esse credunt, ac si nihil pati, maximum sit hominis bonum. Sapientis igitur est inter omnia contraria & obstantia Divinæ providentiæ læto animo obsequi, & cor suum eo loco figere, ubi nulla perveniunt vitæ hujus incommoda. Sæviant homines mali adversus bonos quantum voluerint, quantum permisi fuerint; irruant in eos agmine factæ cunctæ calamitates, *non contristabit justum quidquid acciderit ei* (Prov. 12:21.) Tale virum nec felicitas corrumpit, nec frangit adversitas; dicit enim in omni eventu, *Plani hæc*

est infirmitas mea, & portabo illam (Jerem. 10:19.) Sic debet fieri, sic volo ut fiat. Omnis creatura velit nolit, uni Deo subjecta est; sed alii obediunt ut filii, & faciunt quod justum est: alii patiuntur ut servi, & fit de illis quod justum est. Nemo Dei leges evadit, aut facit homo quod lex jubet, aut patitur quod lex decernit.

S. XX.

Patienter ferenda qua quotidie occurrunt.

Multi sunt, qui graves sibi cruces, & tribulationes eventuras fingunt, quas patientissime ferre proponunt, & hæc rerum, quæ nunquam erunt, inani specie delusi eximium patientiæ actum se exercuisse arbitrantur: cum interim multo minores cruces, easque præsentis totis viribus fugiant, & abominentur. Tollendus hic error est, & solerter advertendum in magnis rarissime, in minimis frequenter adesse patientiæ occasionem, quæ quotidie, ac omni ferè momento exerceri potest aliena mala tolerando, propria corrigendo. Libentius autem ea crux amplectenda, quam Deus immitit, nam quæ propriâ voluntate assumitur, non semper à Deo est. Sicut gaudent infirmi, cum in medicum peritum incidunt, qui lethalem corporis ægritudinem curare sciat, & velit: ita nos calumniis, injuriis, aliisque molestiis læcessi gaudebimus, & exultabimus, quod aliquis repertus sit, cujus operâ animæ nostræ vulnera sanentur, & summis apud Deum opibus locupletemur. Quidquid verò evenerit, libenter amplectemur, placet enim quod libet, & ea dumtaxat molesta sunt, quæ non libent. Qui volens, & lubens patitur, & minus patitur, & meritum auget. Nec obest reluctantis naturæ repugnantia, dummodo contrarii motus ad partem rationalem, in qua meriti, & demeriti sedes est, non perveniant, imò hæc obnitatur, Deique opem ferventi oratione deposcat. Quod si murmuraverit, si conturbetur, si omiserit quæ proprii muneris sunt, signum erit voluntariæ rebellionis, quando quidem ad ea impellit, quæ non nisi deliberato animo fieri possunt. Virtutes, quæ in actione consistunt, facile exercentur: at quæ in tolerantia versantur, difficillimæ sunt, quia illarum usus extra nos est, istarum in nobis; illis natura consentit, istis repugnat. Caterum moderatè, & to-

leranter ferendi propter Deum quæcumque ad-
versa singulis diebus contingat, exemplum
præbent milites, quorum tolerantia incredi-
bilis est. Nam quæ itinera, quæ frigora, quos
soles, quantas necessitates, quæ vulnera, quæ
pericula patiuntur, & hæc omnia hilari ani-
mo, ut paucos dies senectutis quietos ha-
beant, ad quos nesciunt utrum pervenient?
Nos verò pro æterna requie brevissimi tem-
poris laborem non sustinebimus? Tolerabi-
lia, & levissima sicut quæcumque patimur,
si præmium consideremus, quod Deus pro-
miserit.

§. XXI.

Gaudendum in tribulationibus.

Sicut in ædificio plus operis, & sectionis uni-
flaxo, quam alteri adhibetur, jubente &
disponente architecto, qui unam præ altero no-
biliori loco destinavit: sic à Dei arbitrio peten-
da est ratio, cur unus graviora, alter minora pa-
tiatur adversa: unicuique enim propriam cru-
cem tribuit Deus singulorum viribus æquam, &
parem gloriæ ac coronæ, quam singulis præ-
paravit. Sicut igitur marmor, si compos ra-
tionis foret, sculptoris ictus patienter ferret, &
gratias ageret: ita nos gaudere oportet, quod
variis tribulationibus quasi quodam scalpello nos
Deus expolire dignetur, ut sublimiori loco in
domo ejus colloceamur. Castigat ille quos amat,
ne mundi prosperitate corrupti, à via salutis
aberrant. Ideò mali homines bonis sunt neces-
sarii, ut per illos tanquam Dei ministros exer-
ceantur, & ad virtutem assiduis afflictionibus
obdurentur. Quod cum verissimum sit, ille
affectus erga adversarios induendus est, quem
erga Semei sibi maledicentem Sanctus rex David
ostendit dicens, *Dominus præcepit ei, ut male-
diceret David, & quis est qui audeat dicere, qua-
re sic fecerit?* (2 Reg. 16: 10.) Nemo enim
malum inferret, nisi Deo volente, & permit-
tente: nec ille vellet, aut permetteret, nisi ad
majorem sui gloriam & salutem nostram.
Porro in malis, quibus vexamur, non à crea-
turis solatium petendum est, sed à solo Deo,
qui prima causa omnium poenarum est. Nam
vera consolatio non nisi in veritate reperitur,
quæ Deus est. Hæc docet nos tribulationem
necessariam esse, & cum gaudio suscipiendam
veluti arrham, & pignus Divinæ erga nos di-

lectionis. *Omne gaudium, ait Jacobus Aposto-
lus, existimate fratres mei, cum in tentationes
varias incideritis, scientes quod probatio fidei
vestræ patientiam operatur, patientia autem opus
perfectum habeat* (Jac. 1: 2.) Insidiæ, calum-
niæ, persecutiones, & alia mala hujus vitæ,
maximum bonum sunt, & maxime diligen-
dum, quia in illis nihil est boni, nihil amabile
præter Divinum beneplacitum, ad quod tan-
quam ad primum principium cuncta revocari
debent, quæ carni & sanguini molesta sunt.
In quo judici Pilato dixit Christus, *Non haberes
potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset
desuper* (Joan. 19: 11.) Hæc agnitâ in omni
eventu potestate, absque ulla difficultate mentis
tranquillitas conservatur. Quæcumque nos an-
gunt, si extra Deum considerentur, mille phan-
tasmata, & distractiones pariunt. Cum enim
extra centrum suum trahuntur, incipiunt gra-
via esse, multaque suggerunt phantasie præter-
rita, præsentia, & futura, quæ nunquam fue-
runt, nec sunt, nec erunt: atque hinc oriun-
tur angustia cordis, noctes insomnes, & curæ
insanabiles. Quod si quis assuescat omnia in
Deo conspiceret, & ad ipsum referre, semper
hilaris, & immotus dicit in omni eventu cum
S. Job, *Sicut Domino placuit ira factum est, sit
nomen Domini benedictum* (Job 1: 21.) Deus
qui me affligi permittit, mei curam gerit infinitâ
charitate. Ipse me cruci affixit, in qua constan-
ter permanebo donec ipse me deponat.

§. XXII.

Toleranda detractiones.

Si magis angimur propter ea, quæ de nobis
perperam loquuntur homines, quam propter
peccata, quæ sola nos cruciari debent, mani-
festè convincimur, quod nos ipsos magis ama-
mus, quam Deum. Infinitæ & horribiles sunt
blasphemie à perditis mortalibus contra Deum
prolatæ, & ille hos tolerat, suorumque dono-
rum participes facit: nos autem repleti vitiiis, &
sceleribus, si quis nobis mala, quæ fecimus,
exprobraverit, excandescimus, & à nemine con-
temni volumus. Illud potius metuendum, ne im-
meritis laudibus extollamur, ne nimia nos felici-
tas à crucis Christi consortio, & ab ejus gloria
excludat. Si appenderentur veluti in statera quid-
quid mereamur pro peccatis nostris, quidquid
Christus pro nobis pertulit; in altera verò
lance

lance omnia tormenta, omnes injuriæ, omnia dedecora ponerentur, hæc certè præ illis, ac si nullius ponderis forent, levissima apparerent. Considerandum quoque est, quælibet ab aliis illata mala non ab inferentis, sed à patientis affectu graviora vel leviora consistunt. Nam qui hæc spernit, qui non accipit, qui vulnere superior est, nihil patitur. Non manus quæ tela vibrat vulnus facit, sed corpus quod patitur: nam si quis corpus adamantinum haberet, licet innumeris undique telis percuteretur, nullo vulnere affici posset: ita injuriæ, oblocutiones, & alia mala non à petulantium, & improborum insania lædendi vim habent, sed à Patientis imbecillitate. Beatus est, qui vitam suam ita disposuit, ut de illo quidpiam sinistra ne fingi quidem possit, pugnante meriti magnitudine adversus malignantium obtreccationes. Quod si hoc assequi non valemus, hinc saltem diligentiam vitæ nostræ adhibere par est, ut nemo in nobis detrahendi occasionem inveniat, alioquin frustra detractoribus irascimur, si nos illis detrahendi materiam suppeditamus. Si verò nobis cuncta sollicitè ad honestatem providentibus, illi nihilominus insaniunt, consolari nos debet Redemptoris nostri semper memoranda sententia: *Beati estis cum dixerint omne malum adversum vos mentientes (Matth. 5: 11.)* Sentiant de nobis homines, & dicant quidquid libet, beati erimus si nostra nos conscientia apud Deum non aceuset. Fallaces & mutabiles sunt hominum opiniones, vana iudicia, quæ nec profunt nobis, nec obsunt. *Si hominibus placerem, inquit Apostolus, Christi servus non essem (Gal. 1: 10.)* Sed nec fieri quidem potest, ut quis omnibus placeat: nam vel se suum cuique est, trahitque omnes diversa, & unumquemque sua voluptas, & qui ab uno laudatur, ab aliis deridetur. Quidam Philosophus dicenti sibi, omnes te derident, respondit; at ego non derideo. Illos siquidem irrideri non posse judicabat, qui de risionibus non perturbantur.

§. XXIII.

Tam propria, quam aliena mala æquanimitè ferenda.

Optimum remedium est, in omni afflictione & adversitate à præsentia angustia mentem avertere, & ad Deum convertere, nostra quippe

natura angorem suum conspiciere nequit sine affectu miserationis erga se ipsam. Tum quia omnis cruciatus & ægitudine animi ex eo provenit, quod rem, quam amamus, amittere timeamus; efficacissimum omnium malorum alexipharmacum est illud solummodo bonum amare, quod nulli subest mutationi, nec ab ulla creata potentia auferri potest, aut impediri. Ab aliquo autem verbo, vel factò læsi, linguam omnino continere debemus, ne in verba erumpat animi commotionem indicantia: sicut enim languentis stomachi est non posse cibum duriores concoquere, ita animi pusilli est, aspera verba ferre non posse. Dicebat quidam vir sanctus, se nullam unquam habuisse adeò gravem afflictionem, quam tacendo non vicerit; nam quidquid sit quod cruciat, spretum exolescit: si verò irascimur acceptà injuriâ, eâ nos dignos fuisse testamur. Dignus est contempti, qui de contemptu dolet. Non tamen sufficit dolorem intus premere, & tacere, sed intus etiam se arguere oportet, & omni abjectione dignum aestimare. Etenim vir sapiens, qui se attentius circumspicit, non considerat quid patiat, sed quàm multa dignus sit pati propter peccata, quibus Deum offendit. Alios autem non judicat, ne seipsum damnet, memor Apostoli dicentis. *In quo judicas alterum te ipsum condemnas, eadem enim agis, quæ judicas (Rom. 2: 1.)* neque offenditur ob exiguum proximi debitum ipse debitor decem millium talentorum. Insanus est, qui suo graviore morbo, impatientiâ scilicet & superbiâ, alienum curare nititur. *Tu quis es, inquit Apostolus, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit. (Rom. 14: 4.)* Aut quomodo potes dicere fratri tuo, ut in Evangelio legimus, *sine ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns. (Luc. 6: 42.)* Solius Dei est aliena delicta judicare, cujus est ea justè punire, aut misericorditer curare. Ad nos autem spectat, ea si non possumus corrigere, & impedire; alioquin patienter ferre; nam si vitium displicet, illud prius in nobis emendandum est, quàm in aliis. Qualis Deus erga nos est, patiens scilicet, & misericors, tales nos aliis exhibere debemus.

§. XXIV.

S. XXIV.

Remedia impatientiae.

Multa sunt negotia & officia, quæ aggredi, & quibus fungi oportet; multa hominum consortia, quibus cogimur interesse: vixque fieri potest, ut omnia ex animi nostri sententia eveniant, & omnes nobiscum consentiant. Idcirco summâ curâ advertendum, ne animi excessâ tranquillitate in impatientiam labamur. Id autem assequemur, præparato & præmunto animo earum rerum consideratione, quæ in singulis negotiis, officiis, & congressibus contingere solent, nec possunt à nobis immutari, aut impediri. Nam si dura quæque, injucunda, & molesta, quæ res ferè singulas concomitantur, antea prævisa fuerint, & ad illa æquo animo ferenda parati simus, omnem facile commotionem & mentis ægritudinem evitabimus. Hoc præcipuum opus est, cui sedulò incumbere oportet, ut rebus scilicet exterioribus, prout exigat earum natura, utamur. Illarum autem natura fert, ut nobis serviant, non dominantur; ut multis casibus obnoxia & extra nostram potestatem sint: & idè virum sapientem sui que propositi tenacem, de solido mentis statu nunquam dejiciunt. Si quis eum abducat, si facultates eripiat, si dignitate privet, si tormentorum, vel mortis metum incutiat, non vincitur, non cedit, non læditur, quia dudum cogitavit, & didicit hæc omnia extra se esse. Opiniones perturbant hominem, non res. Nemo angitur, nemo luget, nemo tremit, nemo expavescit, nisi qui appetit, aut timet aliquid, quod penes ipsum non est. Martyres Christi diversis tormentorum generibus dilacerati inter fatigatos carnifices invictam animi patientiam constantissimè tenuerunt: ipsis quoque pueris, ac mulieribus nec flagella, nec succensæ fornaces gemitus exprimere potuerunt. Verberari poterant, & occidi, non vinci: nam quæ tyranni dare poterant, vel auferre, ipsi spernebant, utpotè extra se posita. Virtutem verò animi nemo illis eripere potuit, quia extra regum, & tyrannorum potestatem est.

S. XXV.

Propria Christianorum virtus humilitas.

Clamat verbum Dei, fons Sapientiæ, clamat omnium virtutum magister, & auctor, & dicit, *discite à me* (Matth. 11: 29.) Magnum aliquid audituri sumus, quis est enim qui dicit, *discite à me*? Ille est qui fecit cælum & terram, qui omnia produxit è nihilo, qui dixit de tenebris lucem splendescere. Numquid docebit nos hæc eadem facere, & novum mundum creare? sed solus Deus hæc facit. Dicit ergo, ut ab illo discamus quod ipse propter nos factus est, *qui cum in forma Dei esset semet ipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo* (Philipp. 2.) Discite, inquit, à me non mortuos suscitare, non daemones expellere, non leprofos mundare, non cæcis lumen, surdis auditum reddere, non sicco vestigio pelagi undas calcare, sicut quidam fecerunt, quibus hanc gratiam donavi; sed *discite à me quia mitis sum, & humilis corde.* Noluit docere, quod ipse non esset, noluit jubere, quod ipse non faceret. Ad hoc redigit omnes thesauros scientiæ, & sapientiæ suæ, ut disceremus ab ipso humiles esse. Adeo res magna est & difficilis humilem esse, ut omnino disci non posset, nisi ab illo qui maximus est. Non enim posset humana superbia tumore deposito humilis fieri, nisi ab illo sanaretur, qui, cum Deus esset, *humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis* (Philipp. 2: 8.) Est igitur humilitas propria, & præcipua Christianorum virtus, superbis Philosophis ignota, quam præ cæteris Christus docuit verbo, & exemplo; ut in novitate vitæ ambulantes ad præmium supernæ vocationis post ipsum properemus, sedulò considerantes unde peregrinemur, quo tendamus, quantum viæ egerimus, quibus præfidiis ad iter peragendum muniti simus. Nisi enim humilitas omnia quæcumque facimus & præcesserit & comitetur, & subsequatur, nunquam ad optatam metam perveniemus. Nobis quippe de aliquo bono opere gaudentibus, quidquid egimus inscit superbia, quæ etiam in rectè factis timenda est, ne quod laudabiliter operamur, ipsius laudis cupiditate amittatur. Quod si aliquando cogitationes nostræ nos aliquid esse suggererint, terra semper præsens est, quæ primæ nostræ originis nos admonet. Terra sumus, & mox in terram revertemur. Super hoc fun-

fundamento reliquarum virtutum ædificium construendum est: nam si quis gratiam miraculorum habeat, ita ut montes transferat, si variis linguis loquatur, si dono prophetiæ præditus sit, si omnes facultates suas egenis distribuerit, in maximo periculo labendi jugiter erit, extorquente illi superbiâ, quidquid laudabiliter fecit, nisi conscius infirmitatis suæ imminentem sibi ruinam semper timeat, & de se diffidens salutem suam cum timore, & tremore operetur. Vera Christianorum sapientia hæc est, ut discant humiles esse.

§. XXVI.

Homo per superbiam à Deo recessit, & ad illum per humilitatem redire debet.

Superbia vitium præ cæteris execrabile, & noxium ab Angelo tunc originem sumpsit, cum adversus Deum elatus ad seipsum eo deserto conversus est, bona sibi insolenter arrogans, quæ à creatore acceperat, ac si ipse sibi illorum fons, & auctor foret. Illius enim sunt apud Isaiam apostatica illa, & intolerabilem fastum indicantia verba, *In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, ascendam super altitudinem nubium & similis ero Altissimo* (Isai. 14: 13.) Idem & in homine contigit, qui serpentis dolo deceptus conditori suo æqualis esse concupivit, tanquam hoc haberet simile Deo, ut non nisi de propriis dives esset. Ideo scriptum est, *Initium superbiæ hominis apostatare à Deo, quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor ejus* (Eccl. 10: 14.) & in sublimitate constitutus horribiliter dejectus est. *Initium igitur omnis peccati, ut eadem scriptura testatur, est superbia* (ibid.) quam veluti hæreditario jure à primo parente omnes accepimus, propriam excellentiam veluti scopum in omni actu, & cogitatione spectantes, à Deo averfi, & ad nos ipsos conversi. ut ergo ad illum revertamur, à quo per superbiam recessimus, contrariâ viâ humilitatis incedendum est. Basis verò seu fundamentum, super quod humilitas extruitur, propriæ fragilitatis & miseræ cognitio est, ut nimirum quisque cognoscat, & fateatur se nihil habere, nihil posse, nihil esse, nihil sibi deberi. Deus enim primi hominis corpus è limo terræ formavit, cui animam infudit è nihilo creatam, sui capacem, & præcla-

rrissimis gratiæ donis decoratam, quibus superveniente peccato spoliata, maculâ infecta est naturæ viribus indelebili. Pristino autem decori per gratiam Christi redemptoris restituta, rursus propriâ voluntate à justitia recedens deformis facta est, & Deo odibilis: & sic utique permaneret, nisi respiciens desuper Pater misericordiarum illam iterum à servitute peccati ereptam in libertatem, & pulchritudinem filiorum Dei vindicaret. Surgere verò post lapsum nemo potest, nisi qui profitetur Divini muneris esse quod surgit. Quis enim de massa perditionis discernit hominem, ut eum faciat vas in honorem, nisi gratia Dei per Jesum Christum? Quod si quis inaniter inflatus dicat, discernit me fides mea, discernit me oratio mea, discernit me justitia mea: occurrit Apostolus hæc dicenti, & ait, *Quid enim habes quod non accepisti, si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis* (1. Cor. 4: 7.) Idem quoque dicit, *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est* (2. Cor. 3: 5.) Denique Redemptor noster ait, *Sine me nihil potestis facere* (Ioan. 15: 5.) ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus, sed quemadmodum scriptum est, *Qui gloriatur, in Domino gloriatur*. Non enim gloriari possunt peccatores, qui non habent unde glorientur: neque justis, quia gloriam non habent, nisi in illo, cui concinunt, *Gloria mea & exaltans caput meum* (Psal. 3: 4.) Sed numquid aliquis fortè gloriabitur, quod Dei beneficia non rejecerit? Hoc profectò extremæ dementiæ foret, ac si quis jactaret se, quod, cum posset miser esse, & se in puteum præcipitem dare, id tamen non fecit. At istud etiam divinæ misericordiæ fuit, quæ si lucem, & opem suam subtraheret, nec ejus dona agnoscere, nec iis uti possemus. Superanda igitur cupiditas gloriæ, dilectione justitiæ, aded ut in his, quæ rectè facimus, amor humanæ laudis cedat amori veritatis. In nullo enim glorandum, quandoquidem nostrum nihil est. Et hoc est fundamentum omnium virtutum, scire & credere, quod ex nobis ipsis nihil possumus, nihil sumus, nihil habemus. Deus enim est, qui operatur in nobis & velle & perficere; atque ided timendum ne gratia Dei, quæ datur humili, auferatur superbo.

M

§. XXVII.

§. XXVII.

Character superbi.

Superbia quædam elatio est, per quam homo ultra modulum suum extendit se, & sibi jactanter attribuit, quæ sua non sunt. Tum sui figuram, & ideam, quam ipse pulcherrimam, & altissimam concepit, in aliorum mentibus imprimere nititur, genus suum jactans, & dignitates, animique ac corporis dotes, quibus se super cæteros extollit, ac si potentiâ, & magnitudine omnibus antecellat. Altiores autem assumit spiritus, & arrogantiam, si his accedat fervorum multitudo, pretiosa supellex, vestium luxus, gemmarum fulgor, ædium magnificentia & apparatus, pecunia in multos annos reposita, & alia ejusdem generis multa, quæ jactantiæ fomentum præbent, & insolentiæ pabulum subministrant. Ideo magnificos optat titulos, populique plausum, & laudes, tamquam iudicium quod super alios emineat; & de his gloriatur, in his quiescit veluti in summo vitæ hujus bono, de æterna vita nihil sollicitus; Hinc oritur odium, quo quisque averfatur quidquid ipsum deprimat, & reliquis inferiorem ostendit. Hinc fastidium, & moeror, cum in aliqua re quis deprehenditur, quæ propriam excellentiam minuire videatur. Hinc timor continuus, & omnium ferè hominum anxietas timentium, ne opera quæ aggrediuntur infelicem exitum sortiantur: omnes enim videri volunt & laudari; nec immunes ab hoc morbo sunt infimæ plebis homines sordidas & despiciatissimas artes exercentes, nam & proferunt se, & cupiunt ob artis suæ peritiam inter cæteros ejusdem fortis eminere. Ipsimet Philosophi, qui de contemnendâ gloriâ multa præclare scripserunt, effugere superbiam non potuerunt, quam maximè detestati sunt, gloriâ re ipsâ quærentes, quam verbis damnarunt. Occultè siquidem serpit hoc virus, & avulsâ pessimæ arboris radice, adhuc remanent subtilissimæ quædam fibræ, quæ vix à sanctissimis viris deprehendi queunt. Ejus itaque motus accuratissimè observare, ac Dei timore comprimere oportet, & magis veritate, quam falsis hominum laudibus delectari. Fumus è fornace erumpens in altum elevatur, & ingenti globo intumescens splendidissimum solis jubar obnubilat; sed quia caret soliditate, statim in auram dilabitur, & evanescit. Ita superbi, qui se inaniter extollunt nullo, virtutum

fundamento solidati, quanto amplius erigunt se, & in majorem ambitum diffundi saragunt, tanto exiliores fiunt, ac citius deficient, & non apparent. *Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani, & transivi & ecce non erat* (Psal. 36: 35.)

§. XXVIII.

Incitamenta humilitatis.

Depravatæ naturæ pondere undique impellimur, & in lubrico positi, stabili gressu stare non possumus, nisi dextera Domini teneat nos. Si à gravioribus flagitiis abstinemus, hoc Dei ope fit, omnem peccandi occasionem misericorditer subtrahentis, alioquin experientiâ magistrâ jam didicimus, quales simus in proximo labendi periculo constituti. Si quid boni in nobis est, id valde exiguum, & imperfectum est, cumque bonum sit ex integra causâ, absque ulla mali admittance, quis cerò asserere audebit, se aliquod opus aliquandò fecisse, quod ex integro bonum fuerit, & gratum Deo, & non potius innumeris imperfectionibus permixtum? Quis tam sollicitè salutem suam quærit, aut tanto ardore perfectioni incumbit, sicut filii hujus sæculi opes quærunt, & dignitates? Certi quoque sumus, nos gravissima commisisse peccata, de quorum remissione incerti, nescimus utrum amore digni simus vel odio: & si speramus veniam à Deo obtinuisse, de dono tamen perseverantiæ securi non sumus, sed omnia in futurum reservantur incerta. Quis verò hæc perpendens gloriari poterit, aut aliquid sibi tamquam proprium usurpare, & in se fiduciam habere? imò quis non timebit? quis non palam & ex corde profitebitur se nihil esse & nihil posse? Sicut aer recedente sole obscurus fit & tenebrosus, ita anima, Deo lucem & opem subtrahente, nihil videt, nihil potest. Hanc veritatem si quis plenè intellexerit, ab aliis item cognosci optabit: cumque verè, & ex animo se omni contemptu, & abominatione dignum aestimaverit, ab aliis quoque despici, & pro nihilo haberi desiderabit; nam si secus faceret, cognitæ veritati repugnaret. Veritas humilitatis comes individua est, & quod magis anima in veritatis cognitione proficit, eò clariùs videt se nihil esse, & nihil posse.

§. XXIX.

§. XXIX.

Nihil boni esse in homine, qui caret Humilitate.

A Quolibet lapsu facile quisq; surgeret, si statim à medico remedium peteret. Sed plerique superbi adeo obcecati sunt, ut morbum suum vel non cognoscant, vel propriis viribus se curaturos putent. Hæc ratio est, ob quam qui ceciderunt non resurgunt, & in sordibus suis contabescunt, quia ad Deum non confugiunt, nec pendunt ab ejus gratia sicut oportet; sed sibi de se suarum ægritudinum remedium rejecto medico pollicentur; ex quo fit ut ipsa medicina morbus sit. Nullus autem mortalium eò infelicior, qui cum cæcus sit, putat se omnia clarè videre? nam eùm alterius opem non quærat, nullum est præcipitium, in quod labi non possit. Vetus illa sententia, *Nosce te ipsum*, quæ de cælo descendisse dicitur, admonet hominem, ut cognoscat se nihil ex se, in Deo autem omnia posse. Ideo multi despondent animum jacentes in languoribus suis, quia adjutorium Dei non implorant, nec in illo sperant, de quo dixit Apostolus, *Omnia possum in eo qui me confortat* (Philipp. 4: 13.) de quo etiam Psalmista cecinit, *in Deo meo transgrediar murum* (Psal. 117: 30.) Non est vera humilitas, quæ magnanima non est, & ad sublimia non assurgit, illius ope freta, qui pro nobis factus est homo, ut nos Divinæ naturæ consortes faceret. Sicut ferrum ignitum non est ignis, sed ardet ex igne, qui in ipso est: ita homo ardere dicitur non ex se, sed ex amore sibi Divinitus collato, qui in ipso est: & lucere dicitur non ex se, sed ex lumine sapientiæ, & veritatis, quò à Patre hominum imbutus est. Sicut etiam instrumentum non propria virtute, sed per manum artificis operatur: ita homo dicitur operari, Deo per illum omnia operante, qui dat omnibus velle, & perficere, & omnia opera nostra operatur in nobis. Quod si amor, sapientia, & lux ab homine recesserint, illum protinus invadent frigus iners, profunda ignorantia, & caligo tenebrosa: eritque inutilis, & ad omnem usum ineptus veluti instrumentum sine artifice. Cum igitur homo ex se nihil sit, nihil valeat, nihil habeat, in nihilo suo tanquam in centro commorari debet; omnia enim in Deo poterit, cum se nihil esse, nihil posse cognoverit.

§. XXX.

Qui verè est humilis sibi ipsi intensus, alios non judicat.

Humilitas est virtus, quæ homo verissimam sui agnitione sibi ipsi vilescit. Examen autem sui ipsius sibi hominem prodit: etenim aperitur conscientie liber, revolvitur misera vitæ series; illuminatur ratio, & cogitur anima coram se constituta proprio tribunali assistere à semet ipsa judicanda. Quod si ita se judicaverit non utique judicabitur. Væ animæ, quæ in mirabilibus super se inaniter elevata, & ad exteriora effusa damna sua interiora non sentit. Ideo prævaricatores hortatur Scriptura redire ad cor (Isai. 46: 8.) ut, quidquid intus latet, curioso explorent, & agnoscentes miseriam suam ab aliorum censura abstineant. Plerique tamen hoc negligunt, & quod miserabile ac nunquam satis deplorandum est, cum miserimi sint, ac densa caligine adeo circumfusi, ut propria vitia, & peccata perspicere nequeant; aliorum nihilominus vel exiguas imperfectiones subtilissimè investigant, & acutissimè deprehendunt. Hæc nimirum imperfectorum proprietas est, ut cum se ipsos nullo modo cognoscant, in arguendis aliorum vitiis continuò occupentur. At qui se intus cognoscere satagunt, quò magis in sui cognitione proficiunt, eò se imperfectiores fatentur, quoniam majori luce perfusi clarius vident, quàm longè absint à vera sanctitate, & perfectione. Propterea ad alios non respiciunt, nisi eis ex officio incumbat, satis negotii habentes in suis imperfectionibus emendandis. Vera Sanctorum disciplina hæc est, zelum erga se ipsum exercere, & peccantes patienter ferre: indicium enim magnæ imperfectionis est imperfectos ferre non posse. Sicut Deus in ordine naturæ ex nihilo omnia creavit, ita etiam in ordine gratiæ omnem ornatam virtutum producit ex nihilo, ex anima scilicet, quæ se nihil esse intimè credat, & profiteatur. Solida virtus illa est, quæ derisionibus, contemptu, injuriis, & continuâ humilitatis exercitatione probatur. Hæc deficiente, quidquid virtutis in aliquo apparet, non virtus est, sed illusio, & hypocrisis, ac inane virtutis simulacrum. In ventum pulverem portat, qui sine humilitate virtutes congregat.

§. XXXI.

Veri humilis descriptio.

Verè humilis ceteri debet, qui omni exaltatione superior est, & omni abjectione inferior: qui in excelsa loco positus, delatis sibi honoribus, & laudibus non extollitur: & ad infima projectus nunquam tanto contemptu, confusione, & ignominia affici potest, quin sibi persuadeat se multò deteriora mereri. Verè item humilis est, qui pro nihilo haberi cupit: qui non humilis, sed vilis in aliorum opinione esse desiderat, ita ut omnes credant patienter ab illo adversa tolerari non ex virtute, sed ex necessitate, quia nimirum ea evitare, vel impedire non potest. Si ipsum contingat in aliquo verbo vel opere labi, veniam petere ab his, qui præsentes fuerunt, non erubescit, si præsertim aut mendacium protulerit, aut de aliquo perperam pro humana fragilitate locutus sit: qua in re speciem quandam martyrii esse vir magnus edocuit. Simili modo si aliquid dixerit vel fecerit, ex quo ejus existimatio lædatur, de hoc quidem dolet quatenus offensa Dei est, gaudet autem de confusione, & contemptu sibi ex eo proveniente, cujus occasiones pacato animo amplectitur, nihil tamen scienter admittens, quo contemptibilis fiat. Si verba ejus innocenter prolata in sensum perversum trahantur: si illi, quos amat, in quibus confidit, in quos beneficia contulit, ipsum improbent, & persequantur, ejusque consortium fugiant: & si post multos labores non solum nullam mercedem recipiat, sed potius opprobriis afficiatur, nullo modo conqueritur, quia opera sua nihili aestimat, sui que contemptum avidius complectitur, quam reliqui omnes honorem, & gloriam. Ab omnibus derelictus confugit ad Deum, in quo reperit omne gaudium, & omne bonum. Quaecunque ad se pertinent, silentio premit, ad omne dedecus, & ignominiam animo paratus, tamquam mortuus, & sepultus cujus non extat memoria. Non majoribus tantum, & æqualibus, sed etiam inferioribus se subjicit, quò ad actus interiores semper, quo ad exteriores attentis circumstantiis, & salvâ dignitate. Firmiter credit, se omnium hominum nequissimum esse, quia mala sua aliorum bonis comparat: tum seipsum considerat secundum ea quæ ex se habet, alios verò ex donis Dei. Latere optat, omnium-

que fabula, & ludus esse: nec solum omni honore, & commodo, sed ipso etiam cibo, & potu, hominumque consortio se indignum putat: & si fortè aliis præferatur, pavet, confunditur, contristatur, se ineptum reputans, ac cujuscumque muneris incapacem. Hæc est imago veri humilis, rudi penicillo expressa, ex qua poterit omnis Christianus perspicere, quam procul absit ab hac virtute, quam sectatoribus suis Christus tantoperè commendavit, factus pro nobis opprobrium hominum, & abjectio plebis. In hujus autem virtutis exercitatione nullum est periculum, si quis se minorem aestimet, quam revera sit. Grande verò malum horrendumque discrimen est, si se plus justo extollat, aut majorem putet, quam re ipsa sit. Sicut intrans per ostium, cujus superliminare demissum sit; si se nimis inclinaverit, nihil ei nocebit, sed si se vel transversi digiti spatio, plus quam ostii mensura patitur, crexerit, impinget & quassato capite collidetur: ita animæ non nocet quantavis depressio, maximam autem perniciem illi afferet quaecunque vel minima exaltatio. Quare nemini non dico præponere, sed nec quidem componere debet, qui vult omne periculum superbiæ evitare. Sic Christum Dominum imitabimur, qui cum Filius Dei esset, formam servi accepit, ut formam nobis traderet humilitatis.

§. XXXII.

Oportere humanam voluntatem Divinae subditam, & conformem esse.

Nullum donum gratius Deo, nullum sublimius sacrificium, quam seipsum Divinae voluntati integrè in omnibus subjicere, & conformare: nihil enim aliud excelsa illa Majestas requirit ab homine, nisi ut se exhibeat hostiam viventem, sanctam, acceptabilem, quam si quis ritè obtulerit, piè & religiosè litavit. In hac si quidem conformitate, & submissione non bona exteriora, non rem aliquam singularem; sed propriam voluntatem, proprium judicium, totumque hominem perfectò holocausto immolamus, nullâ re exceptâ, nullis præscriptis limitibus. Quoties ergo aliquid nostri in nobis est, toties à nobis exire, & nos deserere debemus, donec solus Deus in nobis sit, & ad omnia quæ de nobis æterna sua providentia decreverit, parati, & indifferentes inveniamur. Non enim perficiet in nobis

nobis Deus beneplacitum suum, quamdiu aliquid erit in nobis, quod illi repugnet, & contrarium sit. Integrum cor ille postulat, & qui se totum ei non dat, nihil dat. Conceditur quidem humanæ fragilitati aliquid proprium velle, sed statim elevari supra se debet, & illi adherere qui super omnes dominatur. Ille creator est, nos creaturæ: ille Dominus, nos servi: ille omnipotens, nos infirmi. Nostram itaque voluntatem corrigere, & illius nos voluntati subdere debemus dicentes, *non sicut ego volo, sed sicut tu* (Matth. 26: 39.) Verba Christi Domini hæc sunt orantis ad Patrem, & transfigurantis nos in se, ut discamus ab illo nihil velle nisi quod Deus vult. Alioquin quid potuit Christus velle diversum à voluntate Patris? Quorum una est Divinitas, dispar nequit esse voluntas. Quamobrem docuit nos orare, *Fiat voluntas tua sicut in caelo, & in terra* (Matth. 6: 10.) Sicut Angeli faciunt voluntatem tuam, faciamus & nos obtemperantes præceptis tuis. Faciunt homines voluntatem suam, non Dei, quando faciunt quod volunt, non quod jubet Deus. Tollatur à nobis rixa illa, quam describit Apostolus dicens, *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem* (Gal. 5: 17.) Sic fiet voluntas Dei consentientibus simul carne, & mente; ita ut nulla remaneant desideria carnalia, cum quibus mens confingat: nihil sit in corpore quod spiritui resistat, omnisque concupiscentia in charitatem commutata fuerit: hæc est enim voluntas Dei sanctificatio nostra. Unus est Deus, & qui adhæret illi, unus spiritus est, una voluntas.

§. XXXIII.

Omnia de manu Dei accipienda.

IN hoc summa totius Perfectionis consistit, ut quidquid acciderit pacato animo de manu Dei accipiamus, omnem sollicitudinem projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de nobis (1 Pet. 5: 6.) Omnia, quæ mundus mala vocat, peccato excepto, quod est solum & verum malum, à Deo esse Scriptura testatur dicens, *Bona, & mala, vita, & mors, paupertas, & honestas à Deo sunt.* (Eccl. 11: 14.) Et alio loco: *Ego Dominus & non est alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: Ego Dominus faciens omnia hæc* (Isai. 45: 7.)

Cum igitur Dei nutu, & secretissimi consilii sui immutabili dispositione apud ipsum fixa sint omnia, quæcunque sunt in orbe terrarum; æquum est, ut universa quæ accidunt quantumvis dura, & acerba, veluti singularis erga nos benevolentia signa, de manu ejus acceptemus, ipsius providentia inhaerentes non nostræ, quæ semper timida, & incerta est, Deique operationem in nobis destruit. Calumnia, fraudes, furta, raptus, insidia, bella, caedes, morbi, ruina, pestilentia, sterilitates, & alia quælibet calamitates, sive publicæ, sive privatae ad improborum emendanda, vel castiganda flagitia, & ad justorum exercitationem à Deo permittuntur, & immittuntur, & si quid horum nos vexat, assumenda vox est patientissimi Prophetæ, qui omnium malorum genere cruciatus dicebat: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum* (Job 1: 21.) Servis fidelibus, quæcunque agenda sunt, ita committunt Domini, ut eos tamen nescire velint, quis finis sit, quæ series, & ratio consiliorum suorum: sic nos subjecti erimus Divinae providentia tamquam inutiles, & obsequentes servi, nihil solliciti quid de nobis, quid de aliis fieri velit; idque nobis à Domino dici putabimus, quod olim Petro dixit, *Quid ad te? tu me sequere* (Ioan. 21) Et si aliquando bona opera, quæ aggressi sumus, vel ægritudine, vel quâlibet adversitate impediri contigerit, non contristabimur: scit enim Deus, quid nobis magis expediat. Sic perpetuâ pace, & imperturbabili tranquillitate fruemur, clamante veritate cunctis perturbationibus, ne ad locum appropinquent, in quo Deus pacis commoratur.

§. XXXIV.

Divina providentia in omnibus acquiescendum.

BONUM est optare à Deo affigi, & multa pro eo pati, sed multò melius est, ipsius dispositioni, & beneplacito in omnibus acquiescere, & orare, ut nos ducat quod ipse vult. Vita naturalis motu & sensu se prodit, vita supernaturalis omnis motus & sensus cessatione, & defectione. Qui enim se deserit, omnesque motus animi sui in Deum transfert, is vitæ gratia vivit, & à se ipso ita est expeditus, ac si de se nihil sciret, velut

infans, cuius est unius diei vita super terram. Quidquid sibi acciderit, non in se respicit, sed in Divina voluntate, & providentia. Nihil ex hoc seculo sibi applicat, nisi quod vult Deus, in cuius manu tamquam instrumentam est, artificis arbitrio ad quodcumque opus applicandum. In divinis consiliis perferendis curiosus non est, sed illa humiliter adorat, firmiter credens ea semper iusta esse, licet sæpè occulta sint. Idem vult quod Deus vult, eodemque modo, atque eandem ob causam, propter quam ille vult. Suam voluntatem Divinæ conformat, quoad omnia bona naturæ, gratiæ, & gloriæ; ita ut suis actibus, & suâ libertate, quantum fieri potest, spoliatur se, ut sola Dei voluntas in ipso vivat & operetur. Cum enim voluntas corruptæ naturæ vitio se plurimum amet, & in sui actibus veluti possessione delectetur, tamen unicam Dei gloriam quærat, eam tamen actu proprio vult, & in eo complacet sibi tamquam in proprio bono: ex quo fit, ut, si ipsum propriæ voluntatis actum & gaudium, quod ex eo provenit, sibi profus adimat, tunc verè, & perfectè Divino beneplacito acquiescere censenda sit, suamque voluntatem in Divinam purissimè transfundere, cum omnimodâ sui ipsius, & omnium creaturarum oblivione. Voluntas Dei necesse est ut fiat, omnia enim quæcumque voluit Dominus fecit, & non est qui possit resistere voluntati ejus: tunc autem optimè fit, cum in nobis, & à nobis fit.

§. XXXV.

Solum Dei beneplacitum optandum est.

IN voluntate Dei pax, & tranquillitas constituta est. Si peccavimus, si alios ad peccandum induximus, si ex flagitiis nostris multa mala secuta sunt: dolendum sanè est, & fletibus eluenda sunt crimina, ac digna castigatione plectenda: animi verò perturbatio, & inquietudo evitanda, & cum pace emendationi incumbendum, imploratâ Dei misericordiâ, quæ nos labi permittit, ut discamus non altum sapere, sed timere; neque nostrum putemus esse quod Dei est. Ab ipso veniam, & indulgentiam in spiritu humilitatis, & in animo contrito expectabimus, sicut servus adventum Domini sui patientissimè præstolatur. Dominus enim est, veniet quando voluerit. Fidelis servus, & prudens nihil quæ-

rit, nihil optat, nisi Domini beneplacitum, & in omni eventu ex intimo cordis affectu ait, *Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te (Matth. 11: 26.) Fiat voluntas tua (Ibid. 6: 10.)* Ad omnem nutum tuum paratus sum. Vis me incolumen esse, vis ægrotare? Vis me dulcedine tuâ perfrui, vis in tenebris, & continuâ ariditate versari? Vis me abundari, vis penuriam pati? Id volo quod tu vis, fac de me quod tibi placet. Hæc animi præparatio omnino indifferentis ad quæcumque Deus vult, hominem facit ad omnia mala impavidum, & inconcussum, omnique adversitate superiorem, relicta sui rerumque omnium sollicitudine, & anxietate. Nam si de cibo, & vestimento, aliisque rebus ad vitam necessariis nos sollicitos esse Christus prohibuit, quantò magis superflua, & inutilis cæterorum cura abjicienda est? Ipsa pax animi, si anxie quærat, amittitur: atque idèò sublatis curis in sola Dei voluntate quiescendum. Curiositas, & inquisitio, quæ sæpè investigamus, quid de nobis futurum sit, naturæ est seipsam amantis, & timentis aliquid pati. Optimè Deus ex alta providentiæ suæ specula cuncta respiciens, quid unicuique conveniat, agnoscit, & suaviter ac fortiter disponens omnia curam hominis singulariter suscipit, cum illum videt omnem de se cogitationem in ipsum projecisse.

§. XXXVI.

Spes salutis nostræ in Deo ponenda.

VIr christianâ sapientiâ imbutus non solum supernæ dispositioni, quæcumque pertinent ad temporalis vitæ subsidia, committit, de crastino non cogitans, sicut præcepit Christus; sed spem quoque salutis suæ in ejus voluntate reponit, qui nunquam deserit sperantes in se. In hac spe & conformitate voluntatis suæ cum divina singulariter constitutus salutem suam cum timore, & tremore operatur, misericordiam, & iudicium Domino suo fideliter concinens, in cuius arcana irumpere, & in abyssum profundissimam iudiciorum ejus descendere nimis temerarium foret. Certum quidem est, neminem posse in hac vita absque speciali revelatione æternæ salutis securitatem habere: sed absit ab homine Christiano hæc insania, ut de illa desperet. Hoc illorum est, qui obstinatissimâ voluntate in facibus suis computrescere, & in malis perseverare decreverunt. Qui verò meminit se Christi Sanguine

Sanguine redemptum, & Baptismatis Sacramento initiatum, de bonitate Dei non diffidit; ejusque auxilium indefessus implorat, tutum habens in eo refugium, qui veniam cum lacrymis postulanti, & peccata animo contrito detestanti nunquam negavit. Hæc sunt magna, & saluberrima consilia Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, atque adeo sapienter exquisita, ut electionem nostram occultam esse voluerit, ne securitas superbiam generet, & negligentiam, & qui se existimat stare, videat ne cadat. (1 Cor. 10: 12.) Quia verò electi pauci sunt, debet vir fidelis cum paucis sanctè vivere, ut certam faciat vocationem suam, & in fine cum paucis coronari mereatur. *Angusta porta, & arcta via est, quæ avertit ad vitam; & pauci sunt, qui inveniunt eam* (Matth. 7: 13.) ut Christus Redemptor noster nos docet. Ideò per arctam viam incedendum est, semperque timendum, etiamsi bene currere videamur, quia de dono perseverantiæ nemo securus est. Non tamen animum despondere oportet, sed spes in Deo ponenda, ejusque beneplacito voluntas nostra subjicienda est in tempore, & in æternitate. At aliquis fortè dicit, incerta est mihi de me ipso voluntas Dei. Quid ergo? An tua voluntas de te ipso certa est? sanè non est. Quod si utraque incerta est, cur Divinæ potius voluntati, quam tuæ spem tuam non committis? Superbissimus, & infelicissimus est, qui fiduciam habet in se, & non in Deo; ille autem beatus est, qui confidit in Domino, cujus firma promissio est, & in quo omnes qui speraverunt non sunt confusi.

§. XXXVII.

Spiritum, & perfectionem Christiana religionis in Charitate consistere.

Quamvis per Fidem, & per Baptismum Christiani nuncupemur, & sumus, sola tamen Charitas est, in qua spiritus & anima nostræ religionis consistit, & per quam Christianè vivere possumus. Sicut enim Deus propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, Filium suum misit in mundum, ut nos redimeret Sanguine suo: ita nos debemus ipsum diligere toto corde, totis viribus, & proximum sicut nos ipsos. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior di-

lexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Hoc autem est maximum, & primum mandatum, ex quo universa lex pendet & Prophetæ. Hoc Fidei nostræ fundamentum, scire & cognoscere charitatem Dei, quia cum inimici essemus reconciliati sumus per Christum. Hic ignis est, quem ipse Redemptor noster venit mittere in terram, & nihil vult nisi ut accendatur (Luc. 12: 49.) Hic Spiritus primorum Christianorum fuit, quorum erat cor unum, & anima una: hæc veluti anima est, quæ corpus Ecclesiæ vivificat. Hanc tesseram, quæ sectatores sui à reliquis discernentur, Christus Dominus reliquit nobis cum dixit: *In hoc cognoscent omnes quod mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem* (Joan. 13: 35.) In hac Dei, & proximi dilectione Christianæ vitæ perfectio consistit, per quam anima Deo unitur. Est autem perfectio opus divinæ gratiæ, ac propterea viribus nostris niti, aut nostræ industriæ confidere non debemus, sed omnis fiducia nostra in Deo ponenda; ejusque auxilium jugiter implorandum, ut liberet nos à malo, ad quod propensi sumus, & vindicet ab hostium tentationibus, quorum fraudes & insidiæ innumerabiles sunt. Quod si aliquando labimur, & post lapsum mente concidimus, signum evidens est, quod spes nostra in nobis non in Deo posita erat. Qui enim de se diffidit, agnoscit infirmitatem suam, Deumque ferventius orat, & pugnat acacrius. Oportet autem desiderium perfectionis efficax esse & quotidie crescere, ita ut impellat ad opus, & nunquam minuatur. Non sufficit perfectionem laudare, & aliis commendare, sed manus operi admovenda est, ne ex illis simus, qui imperfectiones, & peccata ut aliena detestantur, non ut sua. Tunc verò homo perfectus erit, cum animam suam Deo exhibuerit puram, nudam, simplicem, sine malitia, sine affectu ad creaturas, & avulsam ab omni terrena delectatione.

§. XXXVIII.

De ordine Charitatis.

Ille justè & sanctè vivit, qui rerum integer læstimator, ordinem servat in dilectione, sedulo advertens, ne aliquid diligat, quod non sit diligendum, aut non diligat quod diligendum est, aut amplius diligat quod minus diligendum est, aut æquè diligat quod vel minus, vel amplius dili-

diligendum est, aut minus vel amplius quod æquè diligi debet. Ideo virtutem nihil aliud esse, quàm ordinem amoris, peccatum verò inordinationem amoris viri sapientes definiunt. Sunt quidem & alii affectus, sed omnes ex amore veluti ex fonte procedunt, & si est ordo in amore, omnes affectus ordinati sunt; si non est ordo in amore, in ipsis quoque nullus ordo sed perversitas, & perturbatio est. Non est enim virtus in hac vita, nisi ordinatè diligere quod diligendum est. Id eligere prudentia est: nullis inde averti molestiis, fortitudo est: nullis illecebris, temperantia est: nullà superbià, iustitia est. Talis est autem ordo amoris, qualis est ordo rerum: ita ut ante omnia & super omnia diligendus sit Deus, quo nihil melius, nihil sublimius nec inveniri, nec cogitari potest. Ipsum amando mores nostros corrigimus, ut puri puro adherere valeamus. Mores nostri ex eo quod diligimus dijudicantur: non enim faciunt bonos, vel malos mores, nisi boni vel mali amores. Tenet autem anima, & servat ordinem amoris, si totis viribus diligit quod supra se est, id est Deum: socias verò animas tamquam seipsam. Hæc est lex dilectionis, ut homo diligit Deum, & proximum, & seipsum. Nullum verò præceptum datum est illi de diligendo seipsum, quia nemo seipsum servato ordine rectè amat, nisi Deum diligendo, à quo vis, & modus amandi desumi debent. Sicut homines amare debemus, vel quia iusti sunt, vel ut iusti sint: ita & semetipsum amare quisque debet, aut quia iustus est, aut ut iustus sit. Qui se aliter diligit, injustè se diligit, quoniam se diligit ut sit injustus; qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. Nemo igitur se diligere debet propter se, sed propter illum, qui rerum omnium finis ultimus est, & summum bonum, cui toto affectu inhærere debemus. Nam si se diligit propter se, non se refert ad Deum, & averfus ab incommutabili bono, seipso fruitur, transgrediens regulam dilectionis divinitus constitutam. Mandatum quippe accepimus amandi Deum toto corde, totà animà, totà mente, ut omnem vitam, & intellectum, totumque affectum Divinæ dilectioni impendamus; & si quid aliud diligendum in mentem venerit, illuc referatur, quò totus amoris impetus currit. Proximum verò diligere quisque debet sicut seipsum, totam sui, & illius dilectionem in Deum referens, ut etiam proximus Deum diligit toto corde, totà animà, totà mente. Cum ergo præcurrat dilectio Dei, ita ut cætera, quæ diligenda sunt, in ipsum

confluant, ille præ omnibus, & super omnia diligendus, reliqua verò in ipso, & propter ipsum, ut amor noster ordinatus sit.

§. XXXIX.

De dilectione Proximi.

NEc Deus sine proximo, nec proximus sine Deo diligi potest: *mandatum enim habemus à Deo; ut, qui diligit Deum, diligit & fratrem suum. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere?* (1 Ioan. 4:20) Qui verò præcipit ut proximum diligamus, nullum hominem excipit, non vitiosum, non pauperem, non extraneum, non inimicum. Omnes sincerè amandi, cuiuscumque conditionis sint, *de corde puro, & fide non fictà, non verbo & lingua, sed opere, & veritate,* (1 Tim. 1:5. 1 Ioan. 3:18.) quia probatio dilectionis exhibitio est operis. Sicut Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, non quia aliquid in nobis dignum amore reperit, sed ob amorem, quo diligebat Deum; ita nos in Deo, & propter Deum omnes diligere debemus, ea puritate, qua nos invicem diligemus in celo, nullà habità ratione bonorum, quæ in ipsis elucet, nisi quatenus à Deo procedunt, & ad ipsum referuntur. Viri iusti tantà inter se charitate conjuncti sunt, ut, quod quisque in se non habet, hoc in alio se habere lætetur: & si quid amplius præ cæteris habeat, id in alios libentissimè effundat. Sicut per amorem, quo Deum diligimus, omnes ei adhaeremus, & unus cum eo spiritus efficiuntur; ita per amorem proximi omnes ad invicem unum sumus, ut bonum singulorum omnibus commune sit; & quod quisque in se non habet, in altero possideat. Sic omnia mandata servantur, sic impletur omnis iustitia. Charitas enim verissima, plenissima, & perfectissima iustitia est. Charitas inchoata, iustitia inchoata est: Charitas proveccta, proveccta iustitia; perfecta Charitas, perfecta iustitia, quæ tunc maxima est in hac vita, quando pro ipsa contemnitur.

§. XL.

Quis sit modus fraternæ dilectionis.

Modus amandi proximum duobus præceptis continetur: Alteri feceris, quæ tibi vis fieri:

fieri: Alteri ne feceris, quæ tibi fieri non vis. Serio igitur in conspectu Dei debet unusquisque examinare, quidnam sit quod ab aliis sibi fieri vel non fieri velit: & si ipse à nemine sperni, si cæteros sibi compati, suosque defectus patienter ferre & bene de se loqui optat: hæc eadem officia illis præstabit. Cordis perversi indicium est, cum aliis ea facimus, quæ pati ab illis nolumus. Verus Christi discipulus mores aliorum non disquirat, sed eorum discussionem illi committit, cui Pater dedit omne iudicium. Propria mala cognoscere satagit, & his exstirpandis incumbit. Se solum districte iudicat, quem omnium pessimum credit. Semper animo tranquillo est, quidquid viderit vel audierit: nam si bonum illud fuerit, Deum collaudat: si malum, vertit illud in bonum, mentem ab eo avertens, & ad Deum elevans, idque pacificè absque ulla anxietate, & commotione. In corrigendis aliorum vitiis, si ipsi ex officio incumbat, vel fraternæ correctionis præceptum urgeat, zelum habet suavem, benignum, & alienæ infirmitati compatientem: contraria enim charitati est omnis acerbitas, & perturbatio. Excusat, si potest, quæ minus rectè ab aliis fiunt, & abstinere à censura: scit enim res humanas huius conditionis esse, ut nihil adeò sanctum sit, quod aliquâ ex parte damnari non possit, si velit homo censuræ suæ laxare habenas, & quidquid occurrit, in deteriorem partem interpretari. Vitia sunt ubi sunt homines, à quibus summam exigere perfectionem nihil aliud est, quam sub specie zeli propriæ impatientiæ blandiri, quæ nihil inordinatum, aut molestum potest in aliis tolerare. Nunquam proficiet, qui in vita aliorum iudicanda occupatur.

§. XLI.

Quæ sit vera amicitia.

Consistit amicitia in bonorum communicatione, ex quo sequitur, ut talis futura sit, qualia sunt bona quæ sibi mutuo amici communicant. Vera autem bona nulla sunt, nisi æterna & supernaturalia, in quorum communicatione vera & stabilis amicitia fundatur. Carnalis amicitia facillimè dissolvitur, quia spiritus sensu alligari non potest: spiritualis verò non rumpitur, quamvis enim inter amicos aliqua interdum contingat irritatio, charitas Dei omnem contentionis asperitatem suâ dulcedine

vincit, & absorbit. Noxia porò est & fugienda illa amicitia, quæ personæ dilectæ mentem affigit; cuius primi motus omnino extinguendi, ut dulci quodam veneno mentem inficiant. Hæc facile deprehenditur, cum omnes cogitationes & affectus in eo qui diligitur jugiter occupantur: cum in ipso tanquam in centro quiescit cor, atque illi veluti idolo omnes actiones nostras immolamus. Neque obest, quod huiusmodi amicitia innoxia & pura videatur, nam paulatim emollit cor, ac tandem in carnem desinit. Viri probi semper maturi, graves, & compositi sunt, omnibus benigni, nemini blandi, paucis familiares. In eorum conversatione elucet modestia, prudentia, severitas, & iustitiæ rectitudo. Ipsorum vita interior est, neque foras se profertur verbis, aut exercitiis. Quia verò necessarium est, aliquando cum hominibus versari, visa & audita statim ab animo excludunt, Deoque soli adherent. Cum illis prudenter agunt, qui diversâ ambulant viâ, finemque diversum habent, ac diversa principia: quia dispares professione, dispares quoque affectu sunt; nec simul convenire queunt homo terrenus & cœlestis, neuter siquidem alterius loquelam intelligit. Sicut peste infecti sibi appropinquantes solo afflatu inficiunt, ita in carnalibus hominibus contagio quædam latet, quæ statim adstantes contaminat, nisi procul ab eis recedant. Nemo aeger curatur eo, quod sano appropinquet; sani autem si pestilentiam affectis adherent, eadem labe inficiuntur.

§. XLII.

Quæ officia amicitiam concilient.

Omnes homines naturali quodam instinctu aliis placere, & ab illis amari concupiscunt, omnemque industriam adhibent, ut diversorum sibi amicitiam concilient. Sed hæc stabilis & sincera nunquam erit, nisi Divinus amor eorum animos simul connectat. Amicitia, quæ humanis dumtaxat officiis comparatur, mercaturæ quædam species est tam diu permanens, quamdiu hinc inde aliquid utilitatis percipitur, aut expectatur. Comitas & urbanitas, quam summo rigore ab amicis exigimus, ludus verborum est, & vanitas, ac mera deceptio. Etenim qui profusè & elegantius huiusmodi officia præstare solent, multa quidem spondent; sed cum aliquid ab illis petitur, tunc demum appareret, quam inanis fuerit ille verborum apparatus.

N

Nihil

Nihil in his verum, nihil solidum, nihil sincerum. Quod si homines Deum ex toto corde diligere, proximum quoque amore non ficto prosequerentur. Summa esset inter illos pax, nullae lites, nulla divisio, nulla discordia. Nemo propriae voluntati adhereret, sed soli divinae: ejus amor, ubi est, ita mentes unit, & afficit, ut unusquisque velit, quod alter vult, & omnes simul quod vult Deus. Nam cum omnia desideria nostra ad id, quod à nobis praeter ceteris diligitur, veluti ad centrum tendant: si in omnibus Dei amor dominaretur, una quoque in omnibus esset voluntas, unus amor, unio perfecta. Sed quia singuli se ipsos amant & propria commoda, (diversi sunt autem singulorum fines, & affectus) inde fit, ut nemo proximi bonum & excellentiam asstimet, si nulla ex eo utilitas ad se derivetur. Sit aliquis subtilissimus Philosophus, insignis Mathematicus, omni eruditione & virtute refertus: pauci eum diligunt; at si divitiis afluat, si prodigam manu eas effundat, omnes post eum currunt, qui nimirum scientiam & virtutem pauci diligunt, omnes pecuniam. Hinc autem bella, dissensiones, & inimicitiae oriuntur, quia unusquisque alterius bona odio habet, cum propriis commodis adversantur. Nemo seipsum amat, quatenus est homo communem habens cum ceteris humanitatem, sed solum se respicit, seque ab aliis segregat, nec cum ceteris hominibus, sed secum solummodo convenit: & quia amorem suum ultra se non extendit, ejus participes alii non sunt, nisi quatenus ad ipsum referuntur, & illi deserviunt. Haec considerans vir sapiens, quamvis scienter nihil committat, per quod juste in odium aliorum mereatur incurere: à vanis tamen mundanorum hominum amicitias abhorret: gratissima est illi solitudo, suave silentium, dulcissima cum Deo colloquia, in quo solo omne gaudium reperit, omnem jucunditatem, omnem consolationem.

§. XLIII.

Occasiones exercenda erga proximum charitatis.

Exercenda erga proximum charitatis nunquam desunt occasiones. Tot enim sunt hominum miseriae, aut corporales aut spirituales, ut vix possimus vel gressum movere, vel oculos vertere, quin multi occurrant ope nostra indigentes. Et primo quidem auxilio, & orationibus nostris indigentes. Et primo quidem auxilio & orationibus nostris indigent viri justi, ut Deo largiente in justitia perseverent; cum plura magnorum virorum habeamus exempla, qui levissima tentatione seducti à gratia Dei, & à spe vitae aeternae miserabili ruinam exciderunt. Tanta est naturae lapsae fragilitas, tanta rabies daemonis, tanta mundi corruptela, ut nemo securus esse queat. Egent deinde operam & subsidio nostro, qui peccati nexibus sunt irretiti, pro quibus orandum, ne computrescant in saeculis suis: neque enim excitari, & surgere suis viribus possunt, nisi respiciens de excelsis caelorum habitaculo omnipotens Deus manum porrigat adjuvicem. Eodem malo premuntur omnes infideles, quorum innumerabilis turba quotidie ad inferna descendit. Miserae vero corporales infinitae sunt. Multi fame, siti, nuditate, aere alieno, litibus, infirmitatibus vexantur. Alii inimicitias, persecutionibus, calumniis, amissione bonorum, carcere, captivitate, aliisque calamitatibus torquentur. Nec minor illorum miseria est, qui inter spem & metum cum morte luctantur, in formidabili momento positi, à quopendat aeternitas. In maxima denique necessitate versantur animae defunctorum, quae acerbissimis poenis cruciantur, quorum tota spes in viventium suffragiis sita est. Ad hos omnes charitatis nostrae & misericordiae actus, quantum Deus dederit, extendendi sunt, elemosynis, consilio, orationibus, aliisque remediis, & officiis salutaribus. Christus sibi accepta refert quae illis impendimus beneficia, & de his in novissimo die copiosam nobis mercedem reddet.

§. XLIV.

Amandos esse inimicos.

Heroica virtus, & Evangelicae legis perfectio est dilectio inimicorum, quam Christus promulgavit dicens: Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: orate pro persecutibus, & calumniantibus vos: ut sitis filii Patris vestri, qui in caelis est, qui solem suum viri facit super bonos & malos, & pluit super justos, & injustos (Matth. 5: 44.) Durum hoc edictum carni, & sanguini, ac propterea legislator mentes erigit ad caelestia, ut sitis, inquit, filii Patris vestri, qui in caelis est: ut nimirum carnali nativitate posthabita, secundum illam vivamus, quam in Christo regenerati sumus. Exigit autem non solum ut diligamus inimicos, sed ut illis insuper beneficia impendamus, bene semper de illis & sentiamus, & loquamur, & pro ipsis oremus, alioquin nec Pater noster dimittet

gravia non esse, nisi ut anima, cui gravia videntur, intelligat se nondum perfecte amare, & à Deo gratiam petat, quâ levia & suavia fiant. Laborant in custodiendis Dei præceptis, qui solo timore quæ justa sint operantur: sed perfecta charitas foras mittit timorem (1 Ioan. 4: 18.) & levem facit sarcinam legis non solum non prementem, sed instar pennarum in excelsa sublevantem. Servus, qui diligit Dominum suum, ejus præceptis libentissime obtemperat, & quo gravius est ac difficilius, quod jubetur, eo libentius illud exequitur, etiamsi durissimi labores sustinendi sint, quia nimirum nihil grave, nihil durum amanti videtur. At servus nequam, qui dominum non amat, sed timet, ipsius mandata parvipendit, variisque coloribus & integumentis à præstandis domino obsequiis se subtrahere satagit, & ejus iustiones eludere. Sic verò Dei amore carere convincitur, qui humanis ratiocinationibus à legis obligatione eximere se studet, laxiores quærens opiniones, & magistros prurientes auribus, qui, ut noxiæ libertati faveant, mandata Dei & Ecclesiæ tot limitationibus convellunt, ut vix remaneat præcepto locus. Vivunt itaque homines non sicut oportet, sed sicut volunt; quia tot jam sunt de humanis actibus opiniones, ut ferè liceat quidquid lubet. Ante horrendum Tribunal Christi non ex placitis hominum, sed ex lege Dei & ex veritate judicabimur. Ibi nulla opinio erit, sed nuda veritas. Scio quidem, non omnem probabilitatem damnandam esse; sed vereor, ne, quod multis probabile videtur, falsum omnino in extremo judicio inveniatur: vereor, ne nimia opinandi libertas multos ducat in perditionem. Hæc autem non intelligit, nisi qui Deum diligit ferventi amore, semperque parato ad obediendum ei: anima enim per charitatem se totam transfundit in Deum quem amat, sitque ex ipso & anima unus spiritus, una voluntas, sicut dicit Scriptura: *Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo* (1 Ioan. 4: 16.) Ab hac unione verum gaudium procedit, quo anima ineffabili jucunditate perficitur, bonum illud possidens quod amat; atque illi ejusque mandatis ac nutibus firmiter adhæret: quia ab ipso, per ipsum, & in ipso omnia sunt quæ possunt desiderari. Hoc autem indicio cognoscet homo se Deo adhære, & unitum esse, cum omne ipsius studium, omne desiderium, omnis conatus, quidquid sperat, quidquid videt, quidquid loquitur, quidquid intelligit, Deus est.

§. XLVII.

Quis sit modus perfecti amoris.

INnatum est omnibus hominibus scientiæ desiderium, & quo plura quisque cognoscit, eo amplius scientiæ appetitus crescit: cumque ad illud fastigium pervenerit, ut se omnia scire atque altissima de Deo se percepisse arbitretur: summâ lætitiâ & voluptate perfunditur, & scientiam amat tamquam rem optimam, quæ tantæ lætitiæ causa est: atque inde fit, ut ipsam cognitionem magis amet, quam illud, quod cognoscit. Sic Philosophi, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, seipsos suamque scientiam amantes, non Deum. Simili modo inter Christianos multi sunt, qui scientiam de Deo, ejusque amorem pluris æstimant, & magis amant, quam ipsum Deum, & ejus beneplacitum. Difficile quidem est speculum affabre factum intueri, quin homo seipsum in eo videat: sed cum Deum quasi speculum lucidissimum contemplantur, licet fieri nequeat, quin & nos ipsos in illo, qui videt omnia, videamus; in amore tamen divinæ pulchritudinis & bonitatis persistendum est, nullâ habitâ ratione ipsius visionis, & delectationis, quæ ex ea emanat. Alioquin nos ipsos amamus, cum maximè credimus Deum amare. Deus spiritus est, & actus purissimus, ipsumque oportet in spiritu & veritate adorare, & diligere; quod tunc rectè & purè fit, cum ipsum singulariter diligimus propter se, suamque summam bonitatem, nullo modo ad nos ipsos, nostraque commoda & delectationem respicientes.

§. XLVIII.

Scientiam practicam & experimentalem magis conferre ad amorem, quam speculativam.

SIcut rusticus omnis doctrinæ & literarum seipsum, qui solem quotidie cernit, ejusque luce & calore fruitur, lumen intensius diligit, quam cæcus multâ scientiâ præditus, qui de luce ejusque causis & effectibus plura didicerit ex placitis Philosophorum: ita Deum magis diligit simplex, & pius homo ex cognitione practicâ fidei, quam subtilissimus Theologus ex sola speculatione. Sicut etiam vir doctus & eruditus in regio-

ne septentrionali, in qua nullæ sunt vites, & nemo vinum bibit, de vineæ culturâ, deque vini potu, ejusque effectibus & proprietatibus copiosè poterit & acutè disserere: sed quia vinum nunquam gustavit, practicè nesciet quid sit vinum, quomodo lætificet cor hominis, quomodo inebriet; nec eam vini notitiam aliquando affectur, quam rusticanus vinitor habet, qui vinum quotidie bibit: ita planè contingit, ut aliquis de plebe, qui nec legere quidem noverit, aliud de Deo rebusque divinis scientiâ experimentalî loquatur, quam vir magni nominis, qui totum vitæ suæ tempus in studiis Theologicis consumpsit. Experientia siquidem speculationem, amor scientiam excedit; multoque faciliùs pervenitur ad Deum affectu, quam cognitione. Omnes igitur animæ vires affectui potius & orationi, quam doctrinæ applicare oportet, si ardentissimum Dei amorem citiùs consequi desideramus. Amore potius quam scientiâ sublimiorem Dei notitiam comparamus, quia amor ipse notitia est, & amando vehementiùs in contemplatione desigimur, per quam clariùs atque splendidiùs eum intuemur. Ipsum amando minùs laboramus, illi magis obsequimur: nam cognitio, quam de illo consequi possumus, in hoc exilio certis & angustiis limitibus conclusa est; amare autem possumus quantum volumus, quantum scilicet ipse dederit, qui sine modo amari desiderat; nec ullus amori terminus præfixus est. Plerique tamen stulto errore decepti malunt semper querendo numquam Deum invenire, quam amando possidere.

S. XLIX.

Veram Sanctitatem in amore Dei consistere.

Mandatum habemus à Deo ut simus sancti: ait enim, *sancti eritis, quoniam ego sanctus sum* (Levit. 11: 45.) Est autem sanctitas ab omni labe libera, & omninò perfectâ, & omni ex parte immaculata puritas. Sic enim res omnes ex missione pejoris & inferioris sordes contrahunt, & polluuntur, ut argentum ex missione plumbi, vestis aspersione lutî: ita anima impura fit & immunda, cum rebus infimis adhæret, nec prorsus pura ac sancta esse potest, nisi à cunctis rebus creatis avulsa sit. Consistit igitur sanctitas in omnimoda puritate, & in immobili cum Deo unione, quæ arctissimo amoris nexu perficitur; cum expurgata anima ab omni rubigine terrenorum affectuum, cunctisque rebus celsior eam ju-

stitiæ perfectionem adeptâ est, ut verè & securè audeat dicere cum Apostolo, *Quis me separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliâ poterit me separare à charitate Dei, quæ est in CHRISTO JESU Domino nostro*, (Rom. 8: 35.) Jejunia, eleemosynæ, castigatio carnis, usus Sacramentorum, & aliæ ejusdem generis exercitationes ad consequendam sanctitatem plurimùm valent, sed sine charitate nihil profunt, quamvis in cibos pauperum omnes facultates distribuantur, & proprium corpus igni tradatur, ut docet Apostolus (1 Cor. 13: 3.) Potest etiam in aliis virtutibus aliquando dispensatio locum habere, quoniam infirmi à jejunio, pauperes à danda eleemosyna, debiles à corporis afflictatione sæpè eximuntur; at à præcepto charitatis, quæ omnium præceptorum finis est, & Christianæ legis plenitudo, nemo immunis est, nemo quacumque cogente vi, sive necessitate aut impediri, aut excusari potest, quin Deum amet, & ad eum jugiter aspiret. Paupertas, ægrotudo, & alia impedimenta, quæ cæterarum virtutum exercitationi obicem ponunt, amori pabulum subministrant. Intus est dilectio, in corde, in voluntate; & quod à nobis super omnia requirit Deus, in nobis ipsis collocavit. Hoc est illud unum, quod solum est necessarium, & solum sufficit, ut sancti simus. Hoc maximum, & præcipuum mandatum cæteris suavius & facilius: quid enim jucundius, quam amare? & quis est, qui audeat dicere, non possum amare? Qui verò Deum amat, qui unus est, is omnia amat in uno, & unum in omnibus: & si aliquid aliter amat, quàm in uno & propter unum, is Deum non amat, quia aliquid amat, quod Deus non est. Deo nihil superius est, nihil æquale: idè mens ab illo averti nequit, nisi ad inferiora, & sensibilia convertatur, à quibus elevari numquam poterit, nisi à terrenis emergens, quæ pondus animæ sunt, iterum revertatur ad illum, à quo infeliciter recesserat. Ut igitur sancti simus, necessarium est à nobis ipsis recedere, & ab omnibus, quæ extra Deum sunt, & ad illud principium regredi, à quo profuimus, totâque virtute illi adherere: nam ibi unum cum uno erimus, una vita, unus spiritus, una felicitas.

S. L.

Multi sunt vocati, pauci electi.

Nullus acrior stimulus pravus moribus corrigendis, vitæque nostræ ad normam Euangelii instituendæ quam illa horribilis, & tremenda sententia, *Multi sunt vocati, pauci verò electi* (Matth. 20: 16.) si tamen ejus sensum intimè penetremus. Nemo enim scit, an illâ vocatione sit vocatus, quâ secundum propositum illi vocati sunt de quibus scriptum est, *Quos vocavit illos & justificavit: quos autem justificavit illos & glorificavit* (Rom. 8: 30.) Nemo scit, utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta (Eccl. 9: 1.) Nemo scit, an ita vocatus fuerit, ut in vocatione sua usque ad finem perseveret. Ad quod profundum secretum cum pervenisset Apostolus, quasi quodam ipsius altitudinis horrore percussus exclamavit, *O altitudo divinarum sapientiæ, & scientiæ Dei: quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus & investigabiles viæ ejus* (Rom. 11: 33.) In tanto igitur salutis discrimine, in tanta perseverantiæ incertitudine, continuo horrore concuti debet omnis Christianus, satagens cum timore & tremore certam facere vocationem suam, ut in fide vivens, quæ per dilectionem operatur, bonis operibus ostendat se ad illorum exiguum, & beatissimum numerum pertinere, quos misericorditer elegit Deus ante mundi constitutionem. Exiguum verò esse numerum electorum, & multò minorem quàm sit numerus reproborum, etiam si de solis orthodoxæ fidei cultoribus, exclusis parvulis, qui ante usum rationis obeunt, sermo sit; infallibili scripturarum testimonio multisque indicis, & rationibus, atque ipsâ experientiâ evincitur. Nam idè discipulos suos admonuit Christus multi laboris esse, & extremæ difficultatis viam salutis ingredi, ad quam non nisi per angustam portam patet accessus. *Intrate, inquit, per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam. Tum quasi admirans subdit: Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ ducet ad vitam: & pauci sunt, qui inveniunt eam!* (Matth. 7: 13.) Interrogatus etiam apud Lucam, *si pauci sunt, qui salvantur:* respondit: *Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, querent intrare, & non poterunt* (Luc. 13: 23.) Rex David cum quæsisset à Domino,

Quis habitabit in tabernaculo tuo? (Psalm. 14.) Spiritu sancto responsum suggerente ait, *Qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam:* Item in alio Psalmo, *Quis ascendet in montem Domini? Innocens manibus, & mundo corde.* (Psalm. 23.) *Quis autem potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato?* (Prov. 20: 9.) Aut quis audebit asserere se innocentem esse, & omni maculâ carere? Dicit Christus, *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* (Matth. 10: 38.) At Christi crucem quàm pauci amplectuntur? Audiamus Apostolum, *Omnes querunt que sua sunt, non que JESU CHRISTI* (Philip. 2: 21.) Qui autem Christum non querunt, reprobi sunt. Rursùm ait Redemptor noster: *Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum* (Matth. 18: 3.) Hoc verò si expenderit humana superbia, invenit absque dubio paucissimos esse, qui per humilitatem & simplicitatem in naturam puerorum reverti studeant. Testatur Apostolus, eos, qui secundum propositum vocati sunt Sancti, prædestinatos à Deo fuisse, ut conformes fierent imagini Filii sui (Rom. 8: 29.) At quis est qui possit gloriari, vitam suam vitæ Christi conformem esse? Quis est qui cum ipso patitur, ut simul possit glorificari? Omnibus dictum est, *si vis ad vitam ingredi, serva mandata* (Matth. 19: 17.) *Omnes autem declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum* (Psalm. 13: 3.) Regnum cælorum vim pati, & violentos illud rapere cælorum rex testatus est (Matth. 11: 12.) violentum verò cum sit contra naturam, in paucis contingit, unde fit, ut pauci omnino sint, qui vim sibi inferre velint, & illud regnum futurum à sensibus abstractum, & solo fidei lumine obscure cognitum bono sensibili, & præsentî præferre. Quod si stellæ non sunt mundæ in conspectu Dei, quales erunt homines terræ affixi, & in densa seculi nocte viventes? Si omnes justitiæ nostræ sordidissimæ sunt, ut ait Propheta, quales erunt injustitiæ, & iniquitates? (Isai. 64: 6.) *Si justus vix salvabitur, impius & peccator ubi parvum?* (1 Petr. 4: 18.) In arca Noë pauci id est octo animæ salvæ factæ sunt, reliqua omnium hominum innumerabilis multitudo aquis diluvii interiit. Ex incendio infamium civitatem Loth solus cum uxore & duabus puellis evasit, cæteri omnes ulticibus flammis consumpti sunt. Ex sexcentis ferè millibus Judæorum, qui egressi sunt de Aegypto, duo soli, Caleb & Josue in terram promissionis introie-

trouerunt. Hæc autem in figura contingebant illis, ad ostendendum quàm sit exiguus numerus electorum comparatione reproborum. Confirmari idem potest ex paucitate eorum, qui ex hac vita verè contriti decedunt: quamvis enim multi videantur hominibus bene mori; dolor tamen de peccatis ex metu mortis procedens ad veram poenitentiam difficillimè peringit. Nam quomodo poterit bonam vitam inchoare peccator, cum ad ejus finem pervenit? Quomodo poterit super omnia mala detestari peccata, suasque delicias abominari, quas totius vitæ decursu inensissimè adamavit? Quomodo ex animo poenitentiam amplecti, à qua semper abhorruit? Quomodo statuet efficaci decreto ea deserere, si vita supersit, quibus inveterato usu assuevit? Quomodo intellectus inter morbi, & mortis angores res supernaturales à sensibus remotas meditabitur, de quibus integris viribus aut numquam, aut non nisi obiter cogitavit? Quomodo vincet contrariis actibus antea vitæ consuetudinem in tantis aegritudinibus, temporis, & tentationum angustiis? Experienciâ didicimus, vix aliquem reperiri, qui cessante periculo in proposito permanerit. Redeunt omnes ad assuetam, & eorum, quæ metu mortis vel amicorum exhortationibus, aut humanâ prudentiâ agere decreverunt, statim obliviscuntur: cum præsertim ne no ferè sit, qui etiam in extremis constitutus spem vitæ omnino abiciat, quâ fraude multos decipit, & perdit demon. Accedunt languor animæ exire de corpore trepidantis, & omnium facultatum deperditæ vi-

res, quæ vix hominem sui compotem esse sinunt, adeo ut adstantium verba actus virtutum suggerentium aut nullo modo audiat, aut sonum dumtaxat vocis sine sensu percipiat. Bene quidem de illorum salute sperare licet, qui sub exitu vitæ signa dederunt poenitentiae; sed in his nulla securitas est, cujus rei luculentum exemplum Rex Antiochus præbuit. (2 Mach. 9.) Cum enim ad extrema devenisset, sub potenti manu Dei humiliavit se orans, & promittens illata Judæis damna resarcire, templum exornare, spondens insuper se de suis redditibus pertinentes ad sacrificia sumptus præstiturum, & abnegato ethnicismo se Judæum futurum, omnemque terram perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem. Quis poterat à peccatore plura, & certiora poenitentiae signa exigere? Et hic tamen veniam non meruit, sicut dicit Scriptura, *Orabat seclerus Deum, à quo non esset misericordiam consecutus*, quia nimirum ejus poenitentia ex metu mortis procedens sincera non fuit. Quis hæc considerans non contremiscit? Quis inter tot difficultates, & discrimina certam sibi salutem audebit polliceri? Quis non trepidabit neficiens an amore, vel odio dignus sit? Quia igitur pauci sunt electi, & fortassis multo pauciores quàm putamus, à multitudine recedendum est, & cum paucis sanctis, electis, & innocentibus vivendum, ut quisque possit vitæ peractâ, testimonium sibi perhibente conscientia, iusto judici Deo dicere: redde mihi mercedem, quam promissisti quia feci quod iussisti.

Index Partis Primæ de vita Christiana, ejusque fine, & officiis.

- §. 1. **D**E tribus generibus Christianorum. Pag. 47
 §. 2. Tertium genus Christianorum describitur. ib.
 §. 3. Peccatum originale causam esse omnium malorum. 48
 §. 4. Occasio, & scopus hujus Libelli. 49
 §. 5. Cur vitæ Christianæ documenta multi discunt, pauci exequuntur. ibid.
 §. 6. Regulas Evangelicæ perfectionis non solis Religiosis sed omnibus Christianis traditas esse. 50
 §. 7. Hujus Libelli utilitas, & exhortatio ad perfectionem. ibid.
 §. 8. Quam necessaria sit Christiano ultimi finis consideratio. 51
 §. 9. Cum omnes velint esse beati, cur non omnes beati sint. ibid.
 §. 10. Omnia ad Deum referenda esse purâ intentione. 52
 §. 11. Unde proveniat, quod plerique à fine aberrant. ib.
 §. 12. Decipimur specie recti. 53
 §. 13. Humana vitæ cursus, & perversitas. ibid.

- §. 14. Via recta ad finem est, ut quisque suam seruet crucem. 54
 §. 15. Conditiones ultimi finis, & cur ab illo plerique aberrant. ibid.
 §. 16. Alia assignatur causa, ob quam multi ultimum finem non assequuntur. 55
 §. 17. Filiis Dei sumus, & ejus spiritu vivendum nobis est. 56
 §. 18. Iustus ex fide vivit. ibid.
 §. 19. Fundamentum vitæ Christianæ abnegatio sui, renemque omnium abdicatio. 57
 §. 20. Insania hominum qui sponte damnari volunt. ibid.
 §. 21. Character veri Christiani. 58
 §. 22. Quomodo debeat Christianus opera sua perficere. 59
 §. 23. Debent bona opera propria vocationi convenire. ibid.
 §. 24. Quomodo Christianis vivendum sit. ibid.
 §. 25. Opera